

**SCHYST
RESANDE**

Reser offentlig sektor hållbart?

Rapport, 2018

Reser offentlig sektor hållbart?

En granskning av åtta statliga myndigheter, fyra landsting/regioner och 16 kommuners resepolicyer samt en analys av inköpsavtal som berör myndigheters och kommuners uppköp av hotell, resor etcetera.

Dessutom förslag på hur offentlig sektor kan uppnå ett hållbart resande, inklusive vad resepolicyer bör innehålla.

Rapporten är skriven av Magnus Nilsson och Mats Wingborg, Context, för Schyst resande.

Publicerad: 6 september 2018

Har du frågor om rapporten?
Kontakta Schyst resande:
Helena Myrman, projektledare,
tel 070-257 03 04
helena.myrman@unionen.se

Vi har tidigare också granskat resandet inom ideella organisationer, se:
www.schystresande.se/hallbara-tjansteresan

Nätverket Schyst resande arbetar för att vårt resande – både privat och i tjänsten – ska bidra till en hållbar utveckling. Det innebär bland annat:

- › Att se till att de som jobbar i branschen ska ha rimliga arbetsvillkor.
- › Att välja klimatsmarta och miljövänliga alternativ.
- › Att gynna lokala företag.
- › Att motverka sexköp och trafficking.
- › Att undvika att bidra till exploatering av barn.
- › Att tänka på sitt alkoholavtryck.

I nätverket Schyst resande ingår Unionen, Childhood, Fair Action, Hotell- och restaurangfacket, IOGT-NTO-rörelsen, RealStars, Svenska kyrkan och Union to Union.

Inledning

Den offentliga sektorn har både en skyldighet och ett ansvar att bidra till hållbar utveckling. Det handlar om att ta hänsyn till klimat och miljö, verka för goda arbetsvillkor, motverka alkohol- och drogmissbruk, förhindra sexuell exploatering, värna barns rättigheter och minska fattigdom.

Offentlig sektor kan leda vägen

Stat, kommuner och landsting förväntas använda våra gemensamma tillgångar på ett ansvarsfullt sätt. Här finns ett starkt mandat: Enligt regeringen ska Sverige vara ledande i genomförandet av de globala utvecklingsmålen Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till den globala utvecklingen.¹

De beslut som fattas av den offentliga sektorn om regler för resor i tjänsten får stor påverkan på miljö och klimat men även på social och ekonomisk utveckling.

Att den offentliga sektorn är politiskt styrd betyder att folkvalda representanter tar beslut om policyer. Det gör det möjligt för sektorn att gå före och utgöra en förebild för övriga samhället.

Juridiska skyldigheter att agera

Den offentliga sektorn har inte bara en moralisk förpliktelse att bidra till en hållbar utveckling, utan också en juridisk skyldighet.

De juridiska skyldigheterna är av flera slag. Det handlar om att utveckla resepolicyer, genomföra ramavtal för upphandlingar och om upphandlingslagstiftning. Men det handlar också om övernationella regelverk. Särskilt viktigt i sammanhanget är

---

¹ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

Inledning

FN:s globala mål², till exempel mål 1 om att utrota fattigdomen, mål 7 om hållbar energi för alla, mål 12 om hållbara städer och samhällen, mål 5 om att uppnå jämställdhet samt mål 13 om att bekämpa klimatförändringarna.

Två verktyg för hållbara tjänsteresor

För att uppnå hållbara resor i offentlig sektor är det två saker som måste till: starkare resepolicyer och bättre upphandlingsavtal.

Regelverken är olika för kommuner och landsting å ena sidan och för myndigheter å den andra.

I kommuner och landsting är ramavtal mindre vanliga och därför är resepolicyerna mer centrala.

För myndigheter finns centralt upphandlade avtal som måste följas och därmed har en mer kraftfull effekt. I de fall där det finns centrala upphandlingsavtal för kommuner och landsting är det frivilligt att följa dem. Upphandlingar är beroende av det utrymme upphandlingslagstiftningen ger, men det är viktigt att komma ihåg att upphandlingsavtalen inte styr alla detaljer. De utgör ett golv som måste följas, men myndigheter kan ställa krav

2) FN:s globala mål:

på områden som inte styrs av avtalen. Resepolicyn är en utmärkt plats att göra detta.

Schyst resande anser att det är av yttersta vikt att berörda parter tar ett tydligt ansvar och utvecklar och konkretiserar sina resepolicyer. Policyerna bör inte omfatta enbart miljöaspekter utan samtliga tre aspekter av hållbarhet – social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet, genom att även inkludera krav om anställningsförhållanden, restriktioner kring alkohol, rutiner för att förebygga exploatering av barn samt förbud mot sexköp.

Vi har granskat hur hållbart offentlig sektor reser idag

I denna studie granskas myndigheters, kommuners och landstings rese- och mötespolicyer. Dessutom analyseras betydelsen av de avtal som Statens inköpscentral har slutit och som är bindande för statliga myndigheter, samt de avtal som SKL Kommentus har slutit och som utgör erbjudanden för kommuner och landsting. De aspekter som granskas och analyseras är i vilken mån dessa rese- och mötespolicyer samt de slutna upphandlingsavtalen bidrar till hållbara tjänsteresor.

”De beslut som fattas av den offentliga sektorn om regler för resor i tjänsten får stor påverkan på miljö och klimat men även på social och ekonomisk utveckling.”

Innehåll

3	Inledning
8	Metod
10	Stora summor satsas på offentliga tjänsteresor
12	Utsläppen från offentliga tjänsteresor fortsätter att öka
14	Miljökrav och sociala krav i lagen om offentlig upphandling
15	Statens inköpscentral och SKL Kommentus
20	Resepolicyer i offentlig sektor – en granskning
21	Kommentar angående granskade rese- och mötespolicyer
24	Goda exempel
26	En bra resepolicy – några huvudpunkter
27	Klimatkompensation
27	Köp av utsläppsminskningenheter
28	Intern klimatkompensation
31	Centrala ”förlagor” för resepolicyer
31	Trafikverkets mötes- och resepolicy
32	Regeringskansliets mötes- och resepolicy
34	Intervjuer med fyra kommuner om tjänsteresande
34	Linköping
35	Kalmar
36	Ljungby
37	Falkenberg
39	Vilka krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor kan ställas vid offentlig upphandling?
43	Sammanfattande analys och rekommendationer
48	Checklista: Vad en mötes- och resepolicy bör innehålla

Bilagor

51	Bilaga I – Resepolicyer inom offentlig sektor
51	Statliga myndigheter:
51	Folkhälsomyndigheten
52	Jordbruksverket
54	Länsstyrelsen i Stockholm
55	Naturvårdsverket
55	Riksantikvarieämbetet
56	Sida
57	Skolverket
57	Trafikverket
59	Landsting/regioner:
59	Region Jönköpings län
60	Landstinget i Värmland
60	Region Västernorrland
61	Västra Götalandsregionen
63	Kommuner:
63	Göteborg
63	Linköping
65	Malmö
65	Umeå
66	Uppsala
67	Borlänge
68	Haninge
68	Kalmar
69	Kristianstad
70	Södertälje
71	Östersund
72	Falkenberg
73	Hallsberg
73	Heby
73	Jokkmokk
74	Ljungby
75	Bilaga II – Lag om offentlig upphandling (2016:1145, 2017:347)
79	Bilaga III – Förordning om statlig inköpssamordning
80	Bilaga IV – Utdrag ur Kammarkollegiets ramavtal med svenska hotell

Metod

Schyst resande har granskat resepolicyerna i åtta statliga myndigheter, fyra landsting/regioner och 16 kommuner. Granskningen omfattar åtta hållbarhetsaspekter.

Resepolicyerna har värderats utifrån följande punkter:

Miljö: Vilka regler gäller för valet mellan flyg och tåg? Hur uppmuntras förvaltningen att styra bort från mer miljöbelastande transportslag? Uppmuntras videokonferenser före fysiska möten? Är det tydligt specificerat när man ska välja olika transportsätt?

Kollektivavtal: Ställer myndigheten/landstinget/kommunen krav på kollektivavtal/kollektivavtalsliknande villkor på hotell, restauranger eller andra företag man anlitar?

Alkohol och andra droger: Vilka restriktioner finns det beträffande alkohol och andra droger vid resor?

Sexköp i tjänsten: Markerar myndigheten/landstinget/kommunen förbud mot sexköp i samband med resor?

Ekonomisk påverkan på lokalsamhället: Bidrar resan till det lokala näringslivet? Anlitas till exempel hotell, service och tjänster med lokal förankring?

Kulturell påverkan på lokalsamhället: Finns det någon uppmuntran till/krav på att ha kunskap om landet man besöker och att visa respekt för människor och kultur, till exempel genom val av klädsel, hur lokalanställda tilltalas, etcetera.¹

Om man ställer krav på anlitate konsulter att följa resepolicyen.

Om resepolicyen är tillgänglig (=finns på hemsida).

---

1) I den kommande redovisningen tas denna aspekt upp enbart när myndigheter och kommuner uttryckt den explicit.

De myndigheter, landsting och kommuner som granskats har i princip valts ut slumpvis, men vi har eftersträvat en blandning, bland annat mellan stora och mindre kommuner. Samtliga myndigheters, landstings och kommuners resepolicyer har granskats. Samtal har förts med ansvariga personer på organisationerna angående detaljer. Vi har dessutom intervjuat ansvariga i fyra kommuner. (Se sid 34.)

I några fall kan de granskade organisationerna vid sidan av en resepolicy ha parallella policyer som tar upp exempelvis alkohol, sexuell exploatering etcetera, eller en generell upphandlingspolicy. Vi har i dessa fall även granskat kompletterande policyer.

Utöver resepolicyerna har vi även analyserat betydelsen av de ramavtal som finns, dels för statliga myndigheter via Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet, dels SKL Kommentus för kommuner och landsting.

Vi gör dessutom en särskild redovisning av de olika lösningar för klimatkompensation som tillämpas av några av de myndigheter, landsting och kommuner vi har granskat, samt undersöker i vilken mån krav om kollektivavtal kan ställas.

Stora summor satsas på offentliga tjänsteresor

Den offentliga sektorn upphandlar årligen varor och tjänster för 600-700 miljarder kronor. Genom att agera som en krävande konsument kan stat, kommuner och landsting driva fram förändringar långt utöver vad som är möjligt enbart genom lagstiftning, skatteincitament med mera.

Flyg och hotell inom Sverige – några siffror

En medveten upphandling är ett sätt att skärpa konkurrensen och gynna företag som går före. Genomtänkta riktlinjer och lätt tillämpbara policyer är värdefulla redskap om man vill nå resultat.

När statliga myndigheter bokar flygresor eller hotell (i Sverige) är de skyldiga att utgå från det ramavtal Statens Inköpscentral har tecknat med ett antal flygbolag och hotellföretag. 2017 avropade myndigheterna flyg- och hotelltjänster (i Sverige) för 538 miljoner kronor, varav inrikesflyget svarade för 286 miljoner, utrikesflyget 170 miljoner och hotell i Sverige 82 miljoner. Eftersom det troligen sker bokningar vid sidan om ramavtalen är de verkliga siffrorna sannolikt högre. Flyg och svenska hotellboenden är dessutom naturligtvis bara en del av de samlade kostnaderna för resor och övernattningar.

Det saknas statistik över hur mycket det offentliga resandet egentligen kostar

När det gäller kommuner och landsting finns inte någon samlad bild. SKL har ingen tillgänglig statistik över kostnaderna för det offentliga resandet utan hänvisar till de enskilda kommunerna, men även de flesta kommuner saknar sådana beräkningar.

En möjlighet att beräkna de kommunala kostnaderna för offentligt resande är att extrapolera utifrån de undersökningar som ändå gjorts. Som framgår av bilaga I beräknas Linköpings

Stora summor satsas på offentliga tjänsteresor

kommun 2012 ha lagt ut cirka fyra miljoner kronor eller lite drygt 25 kronor per invånare på tjänsteresor med buss, tåg eller flyg. Om detta är en genomsnittlig kostnadsnivå skulle Sveriges kommuner totalt detta år ha spenderat uppemot en kvarts miljard kronor på buss-, tåg- och flygbiljetter. Till detta kommer hotellkostnader i samband med övernattningar.

Utsläppen från offentliga tjänsteresor fortsätter att öka

Idag kan vi se två motsatta trender: svenska myndigheter har exempelvis minskat sin miljöpåverkan på vissa plan, samtidigt som klimatutsläppen från deras tjänsteresor har gått upp. Så länge offentlig sektor inte arbetar aktivt med frågan om resor riskerar arbetet för miljön att bli ett steg fram och ett tillbaka.

Positiv trend i miljöarbetet – men resorna bryter mönstret

Offentliga tjänsteresors påverkan på miljön bör sättas in i ett större sammanhang; den offentliga sektorns sammantagna energianvändning och utsläpp av växthusgaser. Att minska antalet tjänsteresor och att få ner energiåtgång och utsläpp under de resor som faktiskt görs är delar av en större strategi.

I de återkommande rapporterna [Miljöledning i staten](#), utgivna av Naturvårdsverket, redovisas vad som sker med energiåtgång och koldioxidutsläpp från statliga myndigheter. Den senaste rapporten, som gäller år 2017², visar på positiva trender i form av en minskad energianvändning. Trots det har koldioxidutsläppen orsakade av myndigheternas tjänsteresor fortsatt att öka. Slutsatsen är följande:

- **Jämfört med år 2016 har den totala energianvändningen hos myndigheterna fortsatt att minska. Myndigheternas sammanlagda redovisade energianvändning var 2,66 TWh.**
- **Myndigheternas resor och transporter genererade 2017 utsläpp av 380 000 ton koldioxid. Det är något mer än år 2016. Denna ökning har skett trots att antalet digitala möten ökat.**

---

2) <http://www.naturvardsverket.se/978-91-620-6821-9>

Utsläppen från offentliga tjänsteresor fortsätter att öka

- **Nästan samtliga myndigheter ställer miljökrav vid åtminstone någon av sina upphandlingar. År 2017 ställde myndigheterna miljökrav i cirka 74 procent av det totala upphandlingsvärdet.**

Exempel: Landstinget gör dubbelt så många resor som för sju år sedan

Även större landsting och kommuner genomför miljöredovisningar. Nyligen visade miljöredovisningen 2017³ från Stockholms läns landsting att tjänsteresorna ökat med 111 procent under perioden från 2011 till 2017. Av redovisningen framgår vidare att 81 procent av de resta sträckorna görs med flyg. Enbart under 2017 flög landstinget nästan 2,3 miljoner mil, vilket motsvarar 565 varv runt jorden.

---

3) <https://www.sll.se/globalassets/6.-om-landstinget/hallbarhet/miljo/stockholms-lans-landstings-miljoredoavisning-2017.pdf>

**565 varv
runt jorden.**

Så långt flög Stockholms läns landsting 2017. Landstingets tjänsteresor ökade med 111 procent mellan 2011 och 2017.

Miljökrav och sociala krav i lagen om offentlig upphandling

Kommuner, landsting och myndigheter har ett stort juridiskt utrymme att kräva miljöhänsyn och socialt ansvarstagande när de upphandlar tjänster.

Sedan 1 juni 2017 gäller en rejält omarbetad version av lagen om offentlig upphandling (se bilaga II). Den nya lagstiftningen innehåller ett antal nya möjligheter och skyldigheter för myndigheter att vid upphandling ställa krav om till exempel miljöprestanda eller arbetsrättsliga förhållanden. (Till ”myndigheter” räknas i detta sammanhang i princip alla statliga och kommunala organ.) Några exempel:

Att efterfråga vissa certifieringar: Det blir möjligt att direkt i upphandlingsunderlagen sätta som villkor olika typer av märkning av varor eller tjänster, till exempel miljömärken som Svanen, Bra miljöval, KRAV eller FSC eller sociala märkningar som Fair Trade. Tidigare behövde märkningssystemens detaljkrav skrivas in i underlaget, men nu räcker det alltså med en hänvisning till certifieringssystemet. Beträffande resor och hotelltjänster kan därmed krav ställas om exempelvis Svanenmärkta hotell eller Bra miljöval-märkta resor. Dessa regler finns i lagens 9 kap. 12–15 §§ (se bilaga II).

Att efterfråga goda villkor för anställda: Beträffande arbetsrättsliga villkor ökar utrymmet för kommuner och landsting att ställa krav om anställningsförhållanden i nivå med kollektivavtal. Statliga myndigheter har skyldighet att (”om det är behövligt”) ställa krav om att kollektivavtalsliknande villkor ska gälla för de anställda när det gäller lön, semester och arbetstid. Kravet kan ställas inte enbart för direktanställda vid till exempel ett hotell utan också för vissa av hotellet inhyrda underleverantörer, exempelvis städfirmor. Dessa regler finns i första hand i lagens kapitel 17 (se bilaga III).

Statens inköpscentral och SKL Kommentus

Upphandlingar går till på olika sätt i statliga myndigheter respektive i kommuner och landsting. Här går vi igenom hur ramavtal tecknas med fokus på resor. Framför allt handlar det om flygresor, hotelltjänster och resebyråttjänster.

Statens inköpscentral sätter ramarna för myndigheters val

Statens inköpscentral (SIC), som sorterar under Kammarkollegiet, sluter ramavtal om inköp av varor och tjänster för statliga myndigheter. För närvarande har man närmare 1200 aktiva ramavtal inom 40 avtalsområden, bland annat flygresor, hotelltjänster och resebyråttjänster. Avtalen, liksom genomförda förstudier och pågående upphandlingar av ramavtal, publiceras på www.avropa.se. Avtalen är bindande för myndigheter. Det betyder exempelvis att dessa måste använda hotell etcetera i den rangordning som SIC har beslutat. Parallellt kan en myndighet utveckla en policy ytterligare och anpassa den till den sektor där myndigheten verkar. Dock måste alla policyer följa svensk upphandlingslagstiftning.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att avropa enligt Inköpscentralens avtal. För att en myndighet ska kunna avstå från detta krävs, enligt förordningen om statlig inköpssamordning (se bilaga III), att myndigheten har gjort en särskild avstegsanmälan till Kammarkollegiet.

Även andra upphandlande statliga myndigheter, det vill säga myndigheter under riksdagen (till exempel Riksrevisionen och Riksbanken) liksom andra statliga organ (universitet, muséer,

forskningsstiftelser med flera), kan avropa enligt ramavtalen om de meddelat detta till Statens inköpscentral inför upphandlingen.

Efterhand som gällande ramavtal löper ut och nya avtal upphandlas har Statens inköpscentral möjlighet (och delvis skyldighet) att addera krav.

Flyg (inrikes & utrikes):

www.avropa.se/ramavtal/ramavtalsomraden/resor-och-boende/Flygresor/

Hotelltjänster (endast i Sverige):

www.avropa.se/ramavtal/ramavtalsomraden/resor-och-boende/hotelltjanster/

Resebyråttjänster:

www.avropa.se/ramavtal/ramavtalsomraden/resor-och-boende/resebyratjanster/

Område för Statens inköpscentrals ramavtal	Antal giltiga ramavtal 2018	Värde av avropade tjänster 2017, milj kr
Hotelltjänster	360 på 62 svenska orter	82 (2016)
Resebyråttjänster	9	4,3
Flygresor, inrikes	3	286
Flygresor, utrikes	39 (fördelade på 11 flygbolag)	170

Hotelltjänster i Sverige

SIC har nyligen slutit ramavtal beträffande hotelltjänster i Sverige. I avtalen ställs dels ett antal detaljerade krav om energieffektiv belysning, ekologisk mat på frukostbuffén, snålspolande duschar etc. Man ställer också för första gången i praktiken krav om att de anställda har löne- och semestervillkor som minst uppfyller de krav som gäller enligt det kollektivavtal som slutits mellan branschorganisationen Visita och Hotell- och restaurangfacket (bilaga IV). I avtalen ingår dessutom krav om aktivt arbete

mot olika typer av diskriminering, anpassning av lokalerna till rullstolsburna m.m. I en detaljerad kravjämförelse mellan olika hotellkategorier anges som ett krav för samtliga kategorier: ”I de fall filmkanaler och/eller betal-TV finns ska dessa spärras om innehållet inte är porrfrött.”

Flyg, inrikes

I ramavtalen för inrikesflyg ställs krav om att de upphandlade flygföretagen ska ha ett aktivt miljöarbete och en plan för minskade utsläpp av växthusgaser, inklusive rapportering av utsläpp. På det sociala området finns inga krav utöver lagstadgade anställnings- och arbetsmiljövillkor. Det finns till exempel ingen hänvisning till kollektivavtal. Däremot är de upphandlade flygbolagen skyldiga att bedriva ett aktivt antidiskrimineringsarbete.

Ekologisk mat på frukostbuffén, snålspolande duschar – och lön i nivå med kollektivavtal till de som jobbar på hotellet. Det är numera standard när svenska myndigheter anlitar hotell i Sverige, tack vare krav som Statens inköpscentral har ställt.

Flyg, utrikes

Kraven för utrikesflyg liknar dem som gäller för inrikesflyg. Det ställs krav om att följa den miljö- och arbetsrättslagstiftning där besättning eller flygbolag hör hemma och som minst internationella konventioner om föreningsfrihet, barnarbete m.m. Någon hänvisning till kollektivavtal finns inte. Kontrakterade företag ska på begäran kunna redovisa en jämställdhetsplan och planer mot diskriminering.

Resebyråtjänster

De resebyråer myndigheterna anlitar är skyldiga att erbjuda mindre miljöbelastande resealternativ och även möjlighet till ”klimatkompensation”. Därutöver ska byråerna kontinuerligt arbeta för att öka hänsyn till miljöaspekter och dessutom ha jämställdhetsplaner och bedriva ett aktivt antidiskrimineringsarbete. Krav om anställningsvillkor nämns inte.

SKL Kommentus

SKL Kommentus är kommunernas och landstingens gemensamma upphandlingsorganisation, och liknar i vissa avseenden Statens Inköpscentral med den skillnaden att kommuner och landsting inte har någon skyldighet att avropa enligt SKL Kommentus ramavtal. Inom området tjänsteresor har SKL Kommentus endast slutit ramavtal beträffande resebyråtjänster, i dessa ramavtal ingår bl.a. att de kontrakterade byråerna ska erbjuda möjlighet till koldioxidredovisning och klimatkompensation. För att ansluta sig till resebyråtjänsten krävs endast att kommunen/landstinget betalat en avgift på 1 000 kr till SKL Kommentus.⁴ Några avtal med hotell finns ännu inte. Av de drygt 700 aktörer som har möjlighet att avropa tjänsten är det för närvarande 165 som gör det till ett sammanlagt belopp på drygt 300 miljoner per år.⁵

---

4) <https://www.skllkommentus.se/upphandling-och-ramavtal/vara-ramavtal-och-upphandlingar/ramavtal-och-avtalskategorier/resetjanster/resebyratjanster/>

5) Källa: Peo Bengtsson, SKL Kommentus.

Nu släpps tydligare råd kring hur man ställer hållbarhetskrav vid upphandling

Upphandlingsmyndigheten vill stötta upphandlande myndigheter och enheter så att de kan försäkra sig om att de varor och tjänster de köper in bygger på socialt ansvarstagande. Därför ger myndigheten nu ut en utökad vägledning kring detta.

Dokumentet innehåller grundläggande arbetsrättsliga villkor enligt ILO:s kärnkonventioner samt villkor om bland annat mänskliga rättigheter. Stödet tar också upp villkor för hållbara leveranskedjor på avancerad nivå och vägleder i tillämpningen.

Upphandlingsmyndigheten är tydlig med att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall är skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor enligt ILO:s kärnkonventioner, om det finns en risk för oskäliga arbetsvillkor.

Myndigheten skriver: ”Utöver skyldigheten att ställa arbetsrättsliga villkor kan upphandlande myndigheter ställa mer långtgående krav. Vi har därför även tagit fram kontraktsvillkor om mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljöskydd och anti-korruption”.

 [Läs mer på Upphandlingsmyndighetens webb](#)

Resepolicyer i offentlig sektor – en granskning

Uppfyller de granskade policyerna kraven på följande områden?

● Ja ● Tveksamt ● Nej ★ Bra formuleringar

Myndigheter	1. Hänsyn till miljö	2. Krav på kollektivavtalsliknande villkor	3. Restriktioner kring alkohol	4. Förbud mot sexköp i tjänsten	5. Bidra till lokalt näringsliv	6. Policy tillgänglig på hemsida
Folkhälsomyndigheten	●	(1)	●	●	●	●
Jordbruksverket	●	(1)	●	●	●	●
Länsstyrelsen i Stockholm	●	(1)	●	●	●	●
Naturvårdsverket	●	(1)	●	●	●	●
Riksantikvarieämbetet	●	(1)	●	●	●	●
SIDA	●	(1)	●	●	●	●
Skolverket	●	(1)	●	●	●	●
Trafikverket	●	(1)	●	●	●	●
Landsting/regioner						
Region Jönköpings län	●	●	●	●	●	●
Landstinget i Värmland	●	●	●	●	●	●
Region Västernorrland	★	●	●	●	●	●
Västra Götalandsregionen	●	●	●	●	●	●
Kommuner						
Göteborg	★	●	●	●	●	●
Linköping	●	●	●	●	●	●
Malmö	●	●	●	●	●	●
Umeå	★	●	●	●	●	●
Uppsala	●	●	●	●	●	●
Borlänge	●	●	●	●	●	●
Haninge	●	●	●	●	●	●
Kalmar	●	●	●	●	●	●
Kristianstad	★	●	●	●	●	●
Södertälje	●	●	●	●	●	●
Östersund	●	●	●	●	●	●
Falkenberg	●	●	●	●	●	●
Hallsberg	●	●	●	●	●	●
Heby	●	●	●	●	●	●
Jokkmokk	●	●	●	●	●	●
Ljungby	●	●	●	●	●	●

(1) Resepolicyerna ställer inga krav på kollektivavtalsliknande villkor. Dock ska myndigheterna välja hotell med sådana villkor inom Sverige, eftersom Statens inköpscentral nyligen har slutit ett ramavtal på det området som myndigheterna måste följa.

Kommentar angående granskade rese- och mötespolicyer

Miljö nämns ofta, men konkreta krav saknas

Gemensamt för de granskade rese- och mötespolicyerna är att de i första hand är inriktade på miljöaspekter. Ofta utgörs policytexten dock av allmänna formuleringar utan konkreta specifikationer om vad detta betyder för val av transportmedel, när resor ska få göras, etcetera. Risken är stor att denna form av allmänna mål inte leder till några konkreta förändringar om de inte åtföljs av konkreta krav och regler för när det är lämpligt att resa i tjänsten och vilka transportmedel som ska väljas.

Policyerna kompletteras dessutom allt oftare med olika typer av klimatkompensation och klimatavgifter, vilket visar på en medvetenhet om en hållbar syn på tjänsteresor (se sid 27). Det ökande användandet av klimatkompensation är med andra ord en positiv utveckling.

Få ställer krav på arbetsvillkor och social hållbarhet

Det är samtidigt mycket glest med skrivningar när det gäller till exempel krav om kollektivavtal eller regler när det gäller alkohol och droger, förbud mot sexköp, barns rättigheter, etcetera.

Bara en enda (!) av de policyer vi granskat – Umeå kommuns – innehåller krav om kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande förhållanden hos de hotell eller flygbolag som anlitas. Rimligen bör dock de nya formuleringar i 17 kapitlet i lagen om offentlig upphandling, som i sin helhet började gälla 1 juni 2017 (se bilaga II), leda till förändringar. De ramavtal kring hotelltjänster som Statens inköpscentral nyligen har tecknat och som började gälla 1 juli 2018 kan fungera som en modell. (Se bilaga IV)

Centrala avtal styr myndigheterna medan kommunernas policyer spretar

När det gäller de statliga myndigheterna finns några specialförhållanden som påverkar både hur policyerna utformas och hur de tillämpas och följs upp. Bokning av flygresor och hotell ska i princip alltid baseras på de ramavtal Statens inköpscentral slutit. Det ger dessa avtal en helt central roll för hur myndigheternas resepolicyer kommer att tillämpas i praktiken. Regeringens *Riktlinjer för möten och resor i Regeringskansliet*¹ blir också vägledande för många myndigheter. (Se kapitlet Centrala ”förlagor” för resepolicyer)

Kommuner och landsting är friare att utforma sina policyer, vilket i sin tur tycks ha lett till en egentligen onödig variation i utformningen. De policyer vi granskat innehåller ungefär samma krav. De uppmanar till resfria möten, att man ska välja cykel och gång på kortare sträckor, prioritera tåg och buss och endast välja bil eller flyg om det ger stora tidsbesparingar. Detta talar för, som berörts ovan, att det skulle vara ett steg i rätt riktning om det kommunala regelverket bättre kunde samordnas, eventuellt genom ett ökat inflytande av centrala upphandlingar.

Alkohol och sexköp

I enstaka fall finns skrivningar om alkohol och droger i resepolicyerna, främst i riktlinjer för utlandsresor (se till exempel stycket om Jordbruksverket i bilaga I).

Lika ovanligt är det med skrivningar om prostitution och förbud mot sexköp i samband med resor i tjänsten. Ett av få undantag är Jordbruksverkets resepolicy:

”Sveriges regering arbetar aktivt för att bekämpa sexhandel, sexuella övergrepp liksom alla former av sexuella kontakter med barn. Som barn anses, enligt definition i FN:s konvention om barnets rättigheter, varje människa under 18 år. Enligt svensk lag gäller ett förbud mot köp av sexuella tjänster. Förbudet omfattar inte bara sexuella tjänster mot betalning hos prostituerade utan även andra

1) <https://www.regeringen.se/regeringskansliet/regeringskansliets-riktlinjer-for-moten-och-resor/>

transaktioner med sexuella tjänster och andra former av ersättningar, såsom presenter eller betalning av räkningar, hyror, skolavgifter och dylikt. All befattning med sexhandel och med barnpornografiskt material är olagligt och därmed oförenligt med arbete för Jordbruksverket. Kränkande behandling i form av sexuella trakasserier får inte förekomma. Med sexuella trakasserier avses ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet.”

Om konsulter omfattas av policyn samt hur lätt man kan ta del av den

En mindre grupp av de undersökta mötes- och resepolicyerna berör även anlitade konsulter. De flesta gäller dock enbart anställda och förtroendevalda – i en del fall är det oklart exakt vilka som omfattas.

De kommunala policyerna är i de flesta fall lätt tillgängliga på kommunens hemsida, medan myndigheternas policyer sällan går att hitta på deras webbsidor. I några fall har myndigheterna flera relevanta policyer eller dokument som preciserar delar av mötes- och resepolicyerna, exempelvis särskilda policyer om reglerna för användning av bil i tjänst.

Framtiden: En gemensam mallpolicy?

Överlag är de undersökta mötes- och resepolicyerna ganska lika. Det går att ifrågasätta det meningsfulla i att varje kommun och myndighet ska ta fram dessa policyer om skillnaderna mellan dem ändå är så små. Vore det inte rimligare med någon form av gemensam ”mallpolicy”? Ett annat problem är att små kommuner inte anser sig ha kapacitet att ta fram några policyer överhuvudtaget. En tråkig konsekvens av bristen på samordning är därför att ett par av de minsta kommunerna överhuvudtaget inte har några politiskt beslutade resepolicyer.

Goda exempel

Myndigheter

Flera myndigheter, som **Jordbruksverket**, betonar att resorna ska planeras utifrån en helhetssyn där miljöaspekten ska väga tungt. Jordbruksverket hör också till de få myndigheter som har riktlinjer angående förtäring av alkohol och förbud mot sexköp i samband med tjänsteresor. Policyn förordar en ytterst restriktiv hållning gällande alkohol. Vidare är skrivningarna om sexuell exploatering skarpa, med förbud mot köp av sexuella tjänster, sexhandel och användning av barnpornografiskt material. Policyn understryker vidare att företrädare för myndigheten aldrig får utnyttja sin ställning genom att inleda sexuella relationer med personer som befinner sig i beroendeställning till myndigheten. Den skrivningen går med andra ord längre än att enbart förbjuda köp av sexuella tjänster. Även när det inte handlar om köp av sexuella tjänster utan utnyttjande av andra som befinner sig i beroendeställning lägger alltså Jordbruksverket in ett förbud.

Landsting

Samtliga granskade policyer i landsting och regioner tar enbart upp miljöaspekter. Den policy som sticker ut är **Västernorrlands**, som med kreativa metoder lyckats föra över resande från flyg till tåg.

Kommuner

Göteborg var tidigt ute med en bred resepolicy för kommunen, klimatavgifter på flyg med mera och har fortsatt att uppdatera policyn. De tar även upp förbud mot sexköp och andra former av sexuell exploatering, men nämner inte något om kollektivavtal.

Linköping arbetar väldigt brett och systematiskt, inklusive klimatkompensation, men policyn är helt inriktad på miljöaspekter. Linköping är också den enda av de undersökta kommunerna som redovisar kostnaderna för offentliga resor i tjänsten.

Umeå får stjärna i kanten som den enda av de granskade policyerna som berör frågan om kollektivavtal.

Möjligheterna att uppnå ett hållbart resande handlar inte enbart om regelverk, utan också om att entusiasmera anställda

och medborgare. Ett exempel på detta är **Kalmar** kommun som lyckats skapa en rörelse för hållbart resande genom höga kommunala miljömål som också kommit att genomsyra den kommunala verksamheten. Detta påverkar utan tvekan människors beteende oavsett hur de formella reglerna är utformade.

”Möjligheterna att uppnå ett hållbart resande handlar inte enbart om regelverk, utan också om att entusiasmera anställda och medborgare.”

En bra resepolicy – några huvudpunkter

Resepolicyer bör vara tydliga, konkreta och ge anvisningar för hur de ska tillämpas. Allmänna formuleringar som att man ska ta ”miljömässig hänsyn” ger förmodligen obefintliga effekter om de inte kombineras med konkreta rekommendationer. Krav som bör finnas med är bland annat följande:

- Begränsa resandet. Använd digitala medier för utbyten och möten, res först när detta inte fungerar.
- Res miljöanpassat, minimera användningen av personalbil och flyg. Ange minimisträcka för olika transportsätt, det vill säga hur många timmars tåg eller bussresa som krävs för att det ska vara ok att ta flyget eller bilen.
- Vid upphandling eller bokning av rese- eller hotelltjänster – kräv att företagen har slutit kollektivavtal eller att de anställda har arbetsvillkor som motsvarar aktuellt kollektivavtal. Välj i första hand miljöcertifierade hotell.
- Anställda bör inte dricka alkohol när de är i tjänst och även undvika det vid representation och offentliga middagar. Om alkohol förekommer vid representation ska intaget vara måttligt och betalas privat. Alkohol bör inte bekostas av myndigheten/landstinget/kommunen. När öl och vin serveras ska alltid motsvarande alkoholfri dryck erbjudas.
- Prioritera lokalägda restauranger, varor, service och tjänster.
- Under tjänsteresa får medarbetare inte köpa sex, utnyttja, medverka till eller bedriva kommersiellt sex, eskortservice eller besöka bordell- och sexklubbar.
- Det är avgörande att resepolicyen är väl förankrad hos de anställda. Konsulter som arbetar på kommunens/landstingets/myndighetens uppdrag bör i samband med uppdrag följa de resepolicyer och upphandlingsregler för tjänsteresor som gäller för myndigheter och kommuner.
- Rese- och mötespolicyer bör vara levande dokument som med jämna mellanrum revideras på basis av vunna erfarenheter, ny kunskap och höjda ambitioner.
- Dokumentationen kring rese- och mötespolicyer, däribland uppföljningar och utvärderingar, bör vara offentliga och tillgängliga för allmänheten.

Klimatkompensation

Allt fler offentliga upphandlare inför olika typer av interna klimatavgifter i syfte att dämpa användningen av flyg och bil för tjänsteresor.

Två principiellt olika lösningar för klimatkompensation kan urskiljas:

a) Den myndighet eller avdelning som betalat bil- eller flygresan måste även betala inköp av internationella utsläppsminskningenheter motsvarande de utsläpp som ska kompenseras. Denna modell utnyttjas av Regeringskansliet, men också av några statliga myndigheter, kommuner och landsting.

b) Den myndighet eller avdelning som betalat resan får betala en avgift som används för att subventionera miljöåtgärder ”på hemmaplan”, oftast i den egna organisationen. Denna lösning utnyttjas av ett antal kommuner, men också några regioner.

Höghöjdseffekter

Flyget påverkar klimatet inte bara genom att släppa ut koldioxid. Det orsakar även andra utsläpp, som kondensstrimmor och kväveoxider. Dessa gör extra mycket skada eftersom de sker på hög höjd, direkt i atmosfären. Forskning visar att dessa ”höghöjdseffekter” i ett hundraårs-perspektiv verkar ha lika stor påverkan på klimatet som koldioxidutsläppen.

Köp av utsläppsminskningenheter

För 2016 har Energimyndigheten i uppdrag från Regeringskansliet att köpa in och annullera 16 550 så kallade CER-enheter (CER står för Certified Emission Reductions, utsläppsminskningenheter som baseras på FN:s klimatkonvention). Var och en motsvarar utsläpp av ett ton koldioxid. Klimatkompensationen ska täcka de utsläpp av koldioxid (plus så kallade **höghöjdseffekter**) som orsakats av de flygresor regeringen och personal på regeringskansliet under detta år gjorde till och från destinationer i länder som inte ingår i EU:s utsläppshandel. Enheterna är genererade av ett vindkraftsprojekt i Mongoliet, och godkända av ett organ under FN:s klimatkonvention.

Samma modell utnyttjas av några kommuner, regioner och statliga myndigheter, fast i dessa fall upphandlas klimatkompensationen av privata aktörer, till exempel Tricorona AB.

Enligt de ramavtal som Statens inköpscentral (gäller för

statliga myndigheter) respektive SKL Kommentus (gäller för kommunala och regionala myndigheter) slutit med ett antal resebyråer, är byråerna skyldiga att erbjuda klimatkompensation. När Naturvårdsverket 2015 undersökte läget var det dock bara cirka 10 av mer än 300 myndigheter som lyder under Statens inköpscentrals ramavtal som utnyttjade denna möjlighet.

I april 2018 hade sju kommuner och två landsting/regioner beställt klimatkompensation under SKL Kommentus avtal: AB Svenska Bostäder, Botkyrka kommun, Brandkåren Attunda, Folkvandvården Sörmland, Gnesta kommun, Huddinge kommun, Kommunalförbundet Sörmlands Kollektivtrafikmyndighet, landstinget Sörmland, Nacka kommun, Oskarshamns kommun, Radio Västmanland, Skara kommun, Sollentuna kommun, Solom AB och Storstockholms brandförsvär.

Intern klimatkompensation

Att en större enhet, till exempel Regeringskansliet, klimatkompenserar genom köp av utsläppsminskningseenheter, ger sannolikt väldigt liten påverkan på resvanorna. Större påverkan har de system för intern klimatkompensation som ett antal kommuner och landsting/regioner har utvecklat. Arrangemanget innebär att avdelningar inom kommunen måste betala en intern extraavgift när man flyger eller kör bil i tjänsten. Några exempel finns bland de kommuner/regioner vi särskilt granskat i denna rapport:

Region Västernorrland införde 2013 ett 30-procentigt påslag på priset på alla flygresor mellan länets flygplatser och Stockholm (Bromma/Arlanda) samt dessutom en avgift på tre (numera höjd till fyra) kronor per mil för användning av landstingets bilar eller hyrbilar. Intäkterna används i första hand till att göra allt kollektivtrafikresande i tjänsten med länstrafiken gratis, men förvaltningar kan även söka pengar från ”klimatkontot” för klimatsatsningar som berör landstingets tjänsteresor.

Störst betydelse har systemet haft för tjänsteresandet till och från Stockholm. 2012, året innan klimatkompensationen infördes, var fördelningen tåg/flyg 55/45 procent. 2015 var den 87/13 procent.

Kalmar kommun införde 2014 (som ett led i en regional satsning där bland annat Kalmar läns landsting och andra kommuner i länet ingick) interna påslag på priset för flygresor och inköp av fossila drivmedel. Inledningsvis var avgiften tio procent på biljettpriset på inrikesresor samt fem procent på utrikes flygresor och inköp av fossila drivmedel. Pengarna satsades på olika lokala miljöåtgärder inom kommunen, exempelvis laddstolpar.

”Region Västernorrland införde 2013 ett 30-procentigt påslag på priset på alla flygresor mellan länet och Stockholm samt en avgift på tre kronor per mil för användning av bilar. Intäkterna används i första hand till att göra kollektivtrafikresande i tjänsten gratis.”

Sedan 2016 är avgiften vid inrikes flygresor 20 procent av priset och vid utrikes flygresor och inköp av fossila drivmedel tio procent. Numera används intäkterna till att köpa in förnybart flygbränsle som blandas i det bränsle flygplanen vid den kommunägda flygplatsen tankar. Intäkterna uppgick till 307 204 000 kr år 2014, 275 647 000 kr år 2015 och hela 744 355 000 kr år 2016.

Linköpings kommun tillämpar sedan 2016 ett system för klimatkompensation som omfattar anställdas och förtroendevaldas tjänsteresor med flyg eller bil. Till ett klimatkompensationskonto måste berörda verksamheter betala mellan två och 20 procent av kostnaden. Lägsta procentsatsen, två procent, gäller andel av hyreskostnaden vid användning av bilpoolsbil. För användningen av gas, E85 samt för användning av privat bil i tjänsten betalas en avgift på tio procent. Högsta procentsatsen, 20 procent, gäller för flygbiljetter och fossila drivmedel.

Intäkterna används för att finansiera genomförandet av kommunens ”Gröna resplan”, kampanjer för hållbart resande med mera. 2016 var intäkten 650 000 kr, 2017 var summan 500 000 kr. Intäkterna finansierar en halvtidstjänst för att genomföra resplanen men dessutom kampanjer för hållbart resande, konsulttjänster i arbetet med mera. Systemets effekter framgår av kommunens klimatredovisning för 2016. Redan tidigare fanns

Klimatkompensation

en tendens till lägre klimatpåverkan från kommunens resor, men 2016 innebar en snabbare minskning än föregående år.

Göteborgs kommun införde redan 2010 en intern klimatkompensation som innebär att varje förvaltning debiterar en extrakostnad på 1,50 kr per kg koldioxid som genererats av tjänsteresor med bil (privat bil, bilpool och taxi) och flyg. I vissa fall beräknas utsläppen enligt schabloner, i andra fall utifrån verklig drivmedelsförbrukning.

Klimatkompensationen avsätts i nästkommande budget av respektive förvaltning och bolag för klimatsatsningar inom den egna organisationen. Satsningarna spänner från utbildningar och utredningar av olika slag (exempelvis sparsam körning och resvaneundersökningar), till investeringar i ITS-stöd och elfordon. 2016 var totalsumman för klimatkompensationen cirka 8,5 miljoner kronor.

Centrala ”förlagor” för resepolicyer

I arbetet med att ta fram egna resepolicyer kan kommuner, landsting och myndigheter luta sig mot några centralt framtagna ”strategiska” dokument. Här går vi igenom dem.

Det handlar dels om Trafikverkets *Mötes- och resepolicy* (utgiven 2012) och om Regeringskansliets *Riktlinjer för möten och resor* (2016-12-21). Innehållet i dessa blir vägledande för många aktörer och är därför värda en egen granskning.

Trafikverkets dokument har främst bäring på kommuner och landsting, medan Regeringskansliets policy framför allt tar ut riktningen för myndigheter. De ramavtal som Statens inköps-central (se sidan 15 och bilaga IV) sluter kan också utgöra förlagor för arbetet i kommuner och landsting.

Trafikverkets mötes- och resepolicy

Trafikverkets Mötes- och resepolicy är en handbok som riktar sig till hela den offentliga sektorn. Skriften inleds med resonemang om vilken typ av frågor som bör lyftas fram i en mötes- och resepolicy. Den fokuserar starkt på miljöaspekter:

”Tjänsteresor med bil och flyg bidrar till:

- *Klimatförändringar genom förbränning av fossila bränslen och utsläpp av koldioxider och andra växthusgaser.*
- *Försurning, övergödning och fotokemisk smog genom utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser.*
- *Negativa hälsoeffekter – dels direkt genom skadade i trafiken, och dels indirekt genom hälsopåverkande föroreningar, partiklar, buller med mera.”*

Centrala ”förlagor” för resepolicyer

Till aspekter som bör ingå en resepolicy, men som inte nämns i Trafikverkets dokument, hör alkohol och droger i samband med tjänsteresor, förbud mot sexköp samt krav på att anställda i reseföretag, hotell med mera ska ha kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor.

Huvuddelen av skriften handlar i stället om hur mötes- och resepolicyer bör tas fram, hur processen ska se ut, vilka som ska involveras etcetera. Ett annat stort tema är hur policyerna ska följas upp.

I samband med detta diskuteras också vilken typ av krav som kan finnas i en policy och som skulle påverka miljön på ett positivt sätt. Exempel som lyfts fram är resfria möten, användandet av kollektivtrafik, bilpooler, tåg i stället för flyg och miljöanpassade fordon och drivmedel.

I slutet av skriften finns en mall för en ”Mötes- och resepolicy”. I mallen sägs att ett av syftena med policyn ska vara att skapa ”en trygg och säker arbetsmiljö”. Påverkan av den yttre miljön nämns dock inte. Däremot nämns att det är önskvärt med resfria möten.

Regeringskansliets mötes- och resepolicy

Inte heller i Regeringskansliets mötes- och resepolicy finns några skrivningar om kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor vid de reseföretag, restauranger och hotell som ska användas. Inte heller finns några skrivningar om användning av alkohol eller droger eller förbud mot sexköp. Däremot finns några skrivningar om miljö:

”Så långt det är möjligt bör en miljömärkt eller miljöcertifierad mötesanläggning väljas. /.../ Alla resor i tjänsten ska planeras så att största möjliga hänsyn tas till miljön.”

Vidare framgår av några ytterligare skrivningar att hänsyn ska tas som kan skydda miljön. Det handlar bland annat om följande skrivningar:

Centrala ”förlagor” för resepolicyer

”Alla möten bör planeras noga. Om mötet är förenat med kostnader bör det planeras på ett tidigt stadium för att kostnaderna ska bli så låga som möjligt och för att uppnå största möjliga effektivitet. Det bör även övervägas om ett sådant möte kan genomföras virtuellt genom exempelvis ett telefon- eller videomöte.”

(Även om det inte uttryckligt hänvisas till miljöhänsyn i citatet är det bra för miljön om antalet resor till möten minimeras.)

”En tjänsteresa bör göras om andra miljövänligare, billigare och mindre tidskrävande alternativ inte bedöms lämpliga. Möjligheten att genomföra mötet virtuellt bör övervägas, till exempel i form av ett telefon- eller videomöte.”

(Detta citat har till stor del samma innebörd som det första, men i detta motiveras förslaget uttryckligt med att det är bra för miljön.)

Utöver detta skrivs inget mer om miljöhänsyn i policyn. Däremot finns en hänvisning till ytterligare en policy inom Regeringskansliet, nämligen *Miljöpolicy och riktlinjer för arbetet med miljöledning inom Regeringskansliet* (2008-02-28). I denna finns dock inga skrivningar som specifikt berör frågan om möten och resor.

Intervjuer med fyra kommuner om tjänsteresande

Schyst resande har intervjuat företrädare i några kommuner som ansvarar för att utveckla hållbara tjänsteresor. Deras berättelser illustrerar flera viktiga frågor, bland annat att stora och små kommuner arbetar under ytterst olika förutsättningar.

I mindre kommuner finns inte samma förutsättningar som i större att utveckla och följa upp olika policyer, däribland mötes- och resepolicyer. Därför borde kommunerna ha två verktyg för att uppnå hållbara tjänsteresor. Det ena är att utveckla och följa upp policyer, det andra är att ställa krav på hållbarhet i samband med upphandling av resor, hotell etcetera. En möjlighet är också att använda SKL Kommentus rekommendationer i samband med upphandlingar.

Samtalen med kommunerna visar också en annan sak: Lokalt engagemang kring hållbart resande har effekt. I Kalmar har kommunen lyckats engagera och entusiasmera anställda i arbetet med att uppnå högt ställda miljömål och krav på acceptabla sociala villkor. Det i sin tur påverkar de anställdas beteende, vilket får effekt på resultatet.

Linköping

”Rättvisemärkt” stad och aktiv medlem i European Cities Against Drugs

Helena Kock Åström arbetar som miljöstrateg i Linköpings kommun och har varit med och tagit fram kommunens resepolicy och de tillämpningsanvisningar som är kopplade till den. Hon berättar att kommunen precis är inne i ett arbete med att revidera både resepolicyen och tillämpningsanvisningar.

Intervjuer med fyra kommuner om tjänsteresande

– Däremot är jag osäker på om frågorna om kollektivavtal, alkohol och droger etcetera kommer att finnas med i den nya versionen, säger hon.

Det är avgörande att kommunens samtliga policyer koordineras, betonar Helena Kock Åström.

– Linköpings kommun är aktiv medlem i ECAD (**European Cities Against Drugs**). Därigenom förpliktar vi oss att aktivt motverka alkohol, vilket inte minst innefattar våra egna evenemang. (För mer information se: www.ecad.net).

Vidare betonar Linköpings kommun grundläggande rättigheter i arbetslivet i en rad argument.

– Kommunen är en **Fairtrade City**, det innebär bland annat att vi lyfter fram grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet. Däribland ILO:s kärnkonventioner.

Kalmar

Förnybara flygbränslen och elbilar ska bidra till att göra kommunen klimatneutral till år 2030

Sara Gripstrand är ansvarig för Kalmar kommuns resepolicy. Hon säger att kommunen har lagt ned mycket energi på att utveckla resepolicyen, men att den bara är en del av ett större arbete, framför allt på miljöområdet.

– Våra samlade ansträngningar är det avgörande. Kommunens mål är att sluta använda fossilt bränsle till 2030 och bli klimatneutrala till år 2020. Vi har därför arbetat aktivt med klimatväxling och med att kompensera för flygresor. Vi är den första kommunen som aktivt verkar för att använda grönt flygbränsle.

Kommunens stora satsning på en grön omställning är brett förankrat i kommunen och centrala dokument är antagna av kommunfullmäktige. Kommunen har vid flera tillfällen informerat de anställda om satsningen, vilket har involverat personalen i arbetet. Det har i sin tur lett till att många anställda berättat för medborgarna om kommunens miljömål.

– Miljöarbetet har skapat engagemang och entusiasm. Samtidigt är vi en glesbygdskommun, så resor i tjänsten går inte att undvika. Därför satsar vi bland annat på eldrivna tjänstebilar.

Även frågan om att schysta villkor för anställda ska gälla i samband med bland annat resor är viktig för kommunen.

– Tidigare hade vi skrivningar om att kollektivavtal ska gälla vid resor. Men då fick vi ”bassning” från Konkurrensverket. Sådana skrivningar strider mot Lagen om offentlig upphandling (LOU). Vi försökte då ändra skrivningarna till att handla om ”kollektivavtalsliknande villkor”, men inte heller det ville Konkurrensverket tillåta. Skälet är att kollektivavtalen inte är offentliga handlingar. Vi kan inte hänvisa till att kommunen ska ligga i linje med dokument som inte är offentliga.

Nu verkar Kalmar utifrån en annan strategi. I kommunens upphandlingspolicy, som innefattar alla typer av upphandlingar, inklusive de som gäller i samband med resor, finns skrivningar som konkret bygger på hur arbetsvillkor, löner etcetera ska se ut hos de företag som handlas upp.

– Vad vi kan göra är alltså att be att få se kollektivavtalen och ta med de skrivningar som finns i avtalen i våra konkreta upphandlingsdokument, utan att för den skull hänvisa till kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor. Det har visat sig vara enda vägen, men det är en väldigt mödosam process, säger Sara Gripstrand.

Ljungby

”Regionala projekt kan vara ett stöd för mindre kommuner”

Hanna Svanström är ansvarig för Ljungby kommuns resepolicy. Det är en relativt kort resepolicy som betonar att möten i möjligaste mån ska anordnas via telefon eller över nätet för att undvika resor. Hanna Svanström betonar att en policy i en liten kommun måste skilja sig från stora kommuners policyer.

– Mindre kommuner har i allmänhet färre och mindre detaljerade policyer. Men det handlar inte bara om att skriva en rad policyer. De ska också finnas tid att följa upp dem och i en liten kommun är en enda handläggare ofta ansvarig för mängder med policyer. Då är en lösning att välja fokusområden, att betona det som vi tycker är allra viktigast och lämna en del andra aspekter

åt sidan. Det finns ändå ingen som helst möjlighet för en liten kommun att följa upp mängder med detaljerade policyer.

När det gäller miljöaspekter av resandet ingår Ljungby kommun också i ett större samarbete.

– Region Kronoberg och Energikontoret Sydost bedriver ett projekt om hållbar ”regional mobilitet”. I det ingår en rad aspekter om hur resandet ska kunna bli mer miljövänligt. Sådana regionala projekt kan vara ett stöd för mindre kommuner. Inom ramen för det samarbetet finns också mer detaljerade anvisningar om resandet än vad vi har tagit fram.

I Ljungby kommuns resepolicy finns inga skrivningar om krav på arbetsvillkor eller kollektivavtal när researrangörer anlitas. Däremot säger Hanna Swanström att det finns skrivningar om detta i kommunens styrdokument för upphandlingar.

– Jag kan inte detaljerna men vet att vi ställer krav på sociala hänsyn i samband med alla typer av upphandlingar.

Falkenberg

Fokuserar på skarpa miljömål; om två år ska kommunens verksamhet vara helt fossilfri

Linda Corneliusson är ansvarig för Falkenberg kommuns resepolicy. Policyn är inriktad på att undvika en negativ påverkan på miljön och betonar att cykel och kollektivtrafik ska prioriteras vid korta sträckor och tåg och buss vid långa sträckor. Linda Corneliusson understryker samtidigt att resepolicyen ingår i ett betydligt större kommunalt arbete för att främja ett miljövänligt resande. Ett av de kommunala målen är bland annat att den kommunala verksamheten ska vara helt fossilfri till år 2020. Linda Corneliusson betonar vidare att det är viktigt att titta på kommunens samlade policyer för att få en bra överblick.

– Och de kommunala bolagen har egna rese- och miljöpolicyer.

För närvarande, säger Linda Corneliusson, bedriver kommunen bland annat ett projekt kring ”mobility management” där ett syfte är att främja cyklande, både bland kommunens anställda och bland medborgarna i kommunen.

– Just nu är en infart till kommunen, en central bro, under

Intervjuer med fyra kommuner om tjänsteresande

reparation. Det har gjort projektet särskilt viktigt. Väldigt många har blivit tvungna att ersätta bilåkandet med cykling.

Linda Corneliusson menar att det är viktigt att integrera olika aspekter av resandet, de ekonomiska, sociala och ekologiska.

– Alla dessa aspekter hänger samman. De är odelbara. När vi tar ett samlat grepp på alla aspekter uppnår vi en synergieffekt.

I kommunens resepolicy finns inga krav på kollektivavtal eller arbetsvillkor bland upphandlade reseföretag.

– Allt sådant vill kommunen samla i dokument som rör upphandling och uppföljning av upphandling. Men det är inte mitt område. Jag är osäker på vad som står om sociala villkor i de dokumenten.

Vilka krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor kan ställas vid offentlig upphandling?

Att kräva rimliga löner och arbetsförhållanden för anställda borde inte minst offentlig sektor vilja medverka till. Här går vi igenom vilka möjligheter som finns att ställa krav på arbetsvillkor.

---

1 juni 2017 infördes nya bestämmelser om arbetsrättsliga villkor i samband med offentlig upphandling (bilaga II). De nya bestämmelserna kompletterar de målsättningsbestämmelser som finns i 4 kap. 3 § i såväl lagen om offentlig upphandling (LOU), lagen om upphandling i försörjningssektorerna (LUF) som i lagen om upphandling av koncessioner (LUK).

De nya bestämmelserna ska säkerställa att arbetstagare som utför offentliga kontrakt får grundläggande villkor för lön, semester och arbetstid i nivå med kollektivavtal (i vissa fall enligt lag). Ett ytterligare syfte är att uppnå en sund konkurrens på lika villkor.

Så här skriver Upphandlingsmyndigheten om hur regelverket fungerar:

”Bestämmelserna innebär att upphandlande myndigheter och enheter under vissa förutsättningar blir skyldiga att ställa särskilda arbetsrättsliga villkor. Skyldigheten gäller bara vid upphandlingar som minst uppgår till de tröskelvärden som gäller enligt respektive lag och enbart för sådana upphandlingar som påbörjas efter att bestämmelserna trätt i kraft den 1 juni 2017. Bestämmelserna omfattar upphandling av varor, tjänster, byggtreprenader och koncessioner. Bestämmelserna gäller däremot inte för upphandlingar som är undantagna lagarnas tillämpningsområden enligt 3 kap. i respektive lag.

Vilka krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor kan ställas vid offentlig upphandling?

Bestämmelserna om arbetsrättsliga villkor i LOU, LUF och LUK gäller heller inte för upphandlingar under tröskelvärdena och inte heller för upphandling av sociala tjänster och andra särskilda tjänster även om en upphandling uppgår till det tröskelvärde som gäller för dessa tjänster. Det innebär bland annat att bestämmelserna inte gäller för vissa tjänster inom hälsovård, socialtjänst och hotell och restaurang. Vid upphandlingar som understiger tröskelvärdena finns ingen skyldighet för upphandlande myndigheter och enheter att ställa några arbetsrättsliga villkor. Det är vidare endast i de fall som det behövs (är behövligt) som upphandlande myndigheter och enheter blir skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor.

Upphandlingsmyndigheten utfärdar riktlinjer för kommunernas upphandling och Konkurrensverket gör uppföljningar och utvärderingar av upphandlingarna. En rad manualer och rapporter tar upp frågan om vilka krav som går att ställa på arbetsvillkor/kollektivavtal/kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling.” ([Se Upphandlingsmyndighetens webbsida](#))

I handboken Tillämpningsstöd: Arbetsrättsliga villkor vid upphandling, utgiven av Upphandlingsmyndigheten 2018, finns skrivningar som gäller frågan om krav på kollektivavtal/kollektivavtalsliknande villkor i samband med upphandling. Budskapet är att relevanta kollektivavtal ska identifieras och att det centrala innehållet i avtalen ska återfinnas i kraven för upphandling:

”Arbetsrättsliga villkor om lön, semester och arbetstid ska som huvudregel anges till de lägsta nivåer som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. Ett (1) kollektivavtal ska identifieras för att ligga till grund för de villkor (nivåer för lön, semester och arbetstid) som ska användas vid en specifik upphandling. Den upphandlande myndigheten behöver därför bestämma vilket kollektivavtal som ska tillämpas i de fall det finns fler än ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. För att identifiera vilket eller vilka kollektivavtal som kan vara tillämpliga för det arbete som ska utföras och som ska läggas till grund för Villkoren bör kontakt tas med arbetsmarknadens parter. Nivåer för lön, semester och

Vilka krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor kan ställas vid offentlig upphandling?

arbetstid bör identifieras i samråd med arbetsmarknadens parter och de bör ges möjlighet att yttra sig.”

I rapporten *Kollektivavtal och kollektivavtalsliknande villkor i offentlig upphandling* (Uppdragsforskningsrapport 2015:2, Konkurrensverket) har docent Andrea Sundstrand, docent i offentlig rätt vid Stockholms universitet, på Konkurrensverkets uppdrag utrett förutsättningarna att ställa krav om kollektivavtal i samband med offentlig upphandling. Sundstrands text är skriven innan de nya bestämmelserna antogs 2017, men har ändå relevans.

En slutsats är att kommuner och myndigheter kan ställa krav vid upphandling som motsvarar det som står i kollektivavtal. Detta brukar kallas för att det kan ställas krav på kollektivavtalsliknande villkor, men med det åsyftas inte att uttrycket kollektivavtalsliknande villkor används utan att det ställs konkreta krav i nivå med det som finns i kollektivavtal.

”Offentliga upphandlingar i Sverige ska genomföras med beaktande av de allmänna rättsprinciperna om likabehandling, icke-diskriminering, öppenhet, proportionalitet och ömsesidigt erkännande. Principerna återfinns i 1 kap. 9 a § LOU. I paragrafen stadgas även att sociala hänsyn bör iakttas vid varje offentlig upphandling.

Trots bör-regeln i 1 kap. 9 a § LOU och trots att många viktiga sociala aspekter regleras i kollektivavtal har upphandlande myndigheter varit försiktiga med att i offentliga upphandlingar kräva villkor som motsvarar de som återfinns i kollektivavtalen. Som nämnts råder det osäkerhet bland de upphandlande myndigheterna avseende utformning och tillåtligheten av sådana villkor.

Även om en upphandlande myndighet inte kan kräva att anbudsgivare är anslutna till kollektivavtal, se avsnitt 4, finns det möjlighet för upphandlande myndigheter att vid offentlig upphandling ställa krav som står i nivå med specifika kollektivavtalsvillkor. Här används termen kollektivavtalsvillkor som benämning för sådana krav. Kollektivavtalsvillkor uppställs bäst som särskilda kontraktsvillkor vilka regleras i 6 kap. 13 § LOU och vilket i sig uppställer vissa specifika krav på tillämpningen. Särskilda kontraktsvillkor får omfatta sociala och miljömässiga hänsyn och ska anges i

Vilka krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor kan ställas vid offentlig upphandling?

annonsen om upphandling eller i förfrågningsunderlaget. Det är dock många aspekter som bör beaktas om kollektivavtalsvillkor ska kunna ställas. De allmänna rättsprinciperna ger en yttre ram för hur villkoren kan utformas. Dessutom ska i vissa fall unionsrätten i övrigt iaktas, vilket här i huvudsak innebär bestämmelserna i utstationeringsdirektivet 91/76, se avsnitt 5”.

Det nya ramavtal som Statens inköpscentral slutit beträffande de hotell statliga myndigheter ska anlita i landets större städer (bilaga IV) konkretiserar och kan fungera som en förebild för andra offentliga aktörer kring hur den nya lagstiftningen kan tillämpas. Utgångspunkten är det kollektivavtal som slutits mellan Hotell- och restauranganställdas förbund och arbetsgivarorganisationen Visita. Ramavtalen kräver inte att hotellföretagen formellt tillämpar avtalen, men däremot de villkor som gäller för löner, arbetstider och semestervillkor. Det enklaste sättet för hotellföretagen att kvalificera sig för att teckna ramavtal är därmed att teckna kollektivavtal.

Slutsats: Statliga myndigheter, landsting och kommuner ska ta sociala hänsyn i samband med offentlig upphandling. Beträffande anställningsvillkor kan detta inte ske genom att formellt kräva kollektivavtal eller att kräva kollektivavtalsliknande villkor, men detta är möjligt genom att i upphandlingarna införa krav om anställningsvillkor som ligger i paritet med relevanta kollektivavtal, till exempel enligt den modell Statens inköpscentral tillämpar (detta förfaringssätt brukar kallas att ställa krav på kollektivavtalsliknande villkor, men utan att själva uttrycket används).²

---

2) Källa: Magnus Jonson, Konkurrensverket.

Sammanfattande analys och rekommendationer

Stora summor skattepengar används för tjänsteresor. Till exempel handlar enbart de statliga myndigheterna upp flyg- och hotelltjänster i Sverige för mer än en halv miljard kronor varje år. Det är avgörande att dessa pengar används på ett effektivt och hållbart sätt.

Ökad miljöpåverkan från resor i jobbet

Idag kan vi se att växthusutsläppen på grund av tjänsteresor ökar snarare än minskar. Ett slående exempel är att Stockholms läns landsting ökat sina tjänsteresor med 111 procent mellan 2011 och 2017. Av redovisningen framgår att 81 procent av de resta sträckorna görs med flyg. Enbart under 2017 flög landstinget motsvarande 565 varv runt jorden.

En utgångspunkt för de som vill resa mer hållbart måste vara att minimera antalet resor i samband med möten.

Tjänsteresorna kan bidra till miljömässig och social hållbarhet

Den offentliga sektorns ansvar för en hållbar utveckling handlar emellertid inte bara om miljön, utan också om att främja drägliga villkor i arbetslivet, motverka alkohol- och drogmissbruk, förebygga sexköp samt bidra till fattigdomsminskning i utvecklingsländer. Detta kan ske genom att ställa krav på att tjänsteresor ska bidra till miljömässig och social hållbarhet.

Genom att agera som en krävande konsument kan stat, kommuner och landsting driva fram förändringar långt utöver vad som är möjligt enbart genom lagstiftning, skatteincitament etcetera.

Två verktyg: resepolicyer och upphandlingen

Denna studie visar att det finns två centrala verktyg som myndigheter och kommuner/landsting kan använda för att skapa ett hållbart resande. Det ena är att ta fram mötes- och resepolicyer med krav på miljö och social hållbarhet. Det andra att ställa krav vid upphandling av hotell, resor etcetera.

Upphandlingar sker antingen separat av enstaka myndigheter eller kommuner/landsting eller så följer myndigheterna och kommunerna/landstingen centrala upphandlingar utförda av Statens inköpscentral respektive SKL Kommentus.

Detta saknas i dagens resepolicyer

Studien visar att formuleringarna i mötes- och resepolicyerna behöver skärpas. Gemensamt för de granskade rese- och mötespolicyerna är att de i första hand är inriktade på miljöaspekter. Ofta utgörs policytexten dock av allmänna formuleringar, utan specifikationer av hur många timmars tåg- eller bussresa det ska vara fråga om för att det ska vara ok att ta flyget eller personalbilen. Risken är stor att denna form av allmänna mål inte leder till några förändringar om de inte åtföljs av tydliga krav och regler för när det är lämpligt att resa i tjänsten och vilka transportmedel som ska väljas.

En genomgående brist i de undersökta policyerna är att de saknar krav om kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor i samband med upphandling av resor och hotelltjänster. Likaså saknar de skrivningar om förbud mot sexköp, hur man motverkar exploatering av barn och restriktioner kring alkoholkonsumtion.

Den nya lagen om offentlig upphandling ställer krav om att ta sådana hänsyn och det borde vara självklart att den offentliga sektorn på detta sätt tar ställning för sunda anställningsförhållanden och rättvis konkurrens mellan marknadens aktörer.

Kraven vid upphandling bör höjas

Studien visar vidare att även kraven vid upphandlingar kan bli strängare och bättre samordnade. Där har visserligen viss

framgång skett, framför allt genom de centrala upphandlingarna för myndigheter och genom att flera enskilda kommuner har lyft miljöperspektiven. Men fortfarande återstår mycket, inte minst när det gäller miljömässiga och sociala krav i samband med resor utomlands.

Det behövs också en bättre koordination av upphandling mellan olika kommuner och landsting. För att nå en hållbar upphandling är det inte rimligt att olika kommuner och landsting ställer olika krav.

Olika regler för myndigheter respektive landsting och kommuner

Relationen mellan mötes- och resepolicyer och kraven i samband med upphandlingar av tjänsteresor är olika för myndigheter respektive kommuner/landsting.

För myndigheter slöts nyligen nya avtal av Statens inköpscentral med hotell i Sverige, bland annat med krav om kollektivavtalsliknande villkor. Statens inköpscentral sluter även avtal med resebyråer, vilket berör resor både inom och utom Sverige.

När det gäller kommuner och landsting har SKL Kommentus genomfört upphandlingar som kommunerna/landstingen kan använda sig av om de vill. Dessa avtal har hittills endast slutits med resebyråer och avtalen utgör endast ett erbjudande. Av totalt 700 kommuner, landsting och kommunala bolag som kan abonnera på tjänsten är det hittills endast 165 som gör det.

Detta innebär flera saker.

• **För myndigheter har de centrala upphandlingarna stor betydelse.** Inte minst är det glädjande att myndigheter nu är tvungna att använda hotell med kollektivavtalsliknande villkor. Mötes- och resepolicyerna har likväl betydelse genom att reglera till exempel val av färdstätt, resefria möten etcetera, liksom miljömässiga och sociala krav vid resor utanför Sverige.

• **För kommuner och landsting är de egna mötes- och resepolicyerna centrala eftersom beslutsfattandet ofta är decentraliserat.** Centrala upphandlingar, via SKL Kommentus, har inte samma roll som inom det statliga området, dels därför

att upphandlingen enbart gäller resebyråttjänster, dels därför att endast en minoritet av kommuner, landsting och kommunala bolag utnyttjar erbjudandet.

Sammanfattningsvis är både utformningen av mötes- och resepolicyer och upphandlingarna av resetjänster av stor vikt för att åstadkomma ett hållbart resande, men för tillfället har framför allt de centrala upphandlingarna en större betydelse för myndigheter än för kommuner och landsting.

Ett ökat utnyttjande av de centrala upphandlingarna skulle öka betydelsen av upphandlingen av kommuner och landsting. Det skulle exempelvis kunna ske genom att SKL Kommentus även slöt avtal med hotell, eventuellt i form av någon sorts ”hängavtal” till SICs avtal.

En sådan utveckling skulle ändra rollen för kommunernas och landstingens mötes- och resepolicyer, men stärka effekterna. De egna mötes- och resepolicyerna skulle fortsatt vara viktiga, för att påverka beteenden, driva på inom områden som inte regleras av avtal men också fylla en pedagogisk uppgift gentemot anställda och medborgare.

Vikten av att få med personal och medborgare på tåget

Det ska till sist understrykas att möjligheterna att uppnå ett hållbart resande inte enbart handlar om regelverk, utan också om att entusiasmera anställda och medborgare. Ett exempel på detta är Kalmar kommun, som har lyckats skapa en rörelse för hållbart resande genom höga kommunala miljömål som också kommit att genomsyra den kommunala verksamheten. Detta påverkar utan tvekan människors beteende oavsett hur de formella reglerna är utformade.

Våra rekommendationer

- 1** Se över rutiner för möten och konferenser.
Använd och utveckla teknik för att arrangera möten digitalt.
- 2** En resepolicy ska innehålla krav om kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor. Detta ska också krävas av hotell, transporter etcetera i offentliga upphandlingar. Det krav som idag ställs i det bindande avtal som slutits mellan Statens inköpscentral och en rad hotell kan fungera som föredöme.
- 3** Resepolicyer som enbart innehåller allmänna skrivningar om hållbar miljö bör kompletteras med specificerade krav när resor i tjänsten ska få användas och hur många timmars tåg- eller bussresa som krävs för att det ska vara ok att ta flyget eller bilen.
- 4** Samtliga resepolicyer bör innehålla skrivningar om förbud mot sexköp och restriktioner vad gäller alkohol, samt formuleringar om hur man undviker att bidra till barns utsatthet.
- 5** SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, och Trafikverket bör – gärna i samverkan med nätverket Schyst resande – ta fram en mall för hur resepolicyer bör se ut, kanske i olika varianter för små respektive större kommuner.
- 6** Policyerna bör vara offentliga och finnas tillgängliga för allmänheten på kommunernas, landstingens och myndigheternas webbsidor.
- 7** De centrala upphandlingarna bör få större betydelse för offentlig sektor. Det skulle vara ett sätt att höja de sociala och miljömässiga kraven på tjänsteresorna i samtliga kommuner.
- 8** Innehållet i mötes- och resepolicyerna bör ligga till grund för de krav som offentlig sektor ställer vid upphandlingar av hotell, transport etcetera i samband med tjänsteresor.

Checklista:

Vad en mötes- och resepolicy bör innehålla

Varje kommun, landsting och myndighet har sina särdrag. I många avseenden är dock förutsättningarna väldigt lika när det gäller hur en mötes- och resepolicy bör se ut och användas. Här är ett förslag till checklista.

1. Anta en resepolicy som slår fast att andra faktorer än restid, pris och komfort ska avgöra när resor och övernattnings bokas. Reserekommendationerna gäller alla resor som betalas av myndigheten/landstinget/kommunen.

Ha en idé om hur policyn ska följas upp och utvärderas.

2. Policyn bör i första hand reglera följande områden:

Aspekt	Riktlinje
Miljöpåverkan	<p>Begränsa resandet. Konferenser och möten där deltagarna träffas fysiskt ordnas endast när Skype eller motsvarande inte fungerar. Vid längre resor – försök att kombinera flera möten.</p> <p>Res miljöanpassat. På korta sträckor – gå, cykla eller res kollektivt. På halvlånga sträckor – välj tåg och buss framför egen bil. När bil behövs – samåk. För längre sträckor – välj tåg framför flyg. Ange minimisträcka för de olika transportsätten. Vid taxiresa eller hyrbil – efterfråga miljöbil.</p> <p>Boka resor via en resebyrå som kan beräkna klimatutsläpp. Då blir det lättare att följa hur policyn fungerar. Utsläppet kan beräknas med till exempel denna kalkylator: http://sasems.port.se/Emissioncalc.cf?m?sid=simple&utbryt=0&res=Result&lang=0</p> <p>Välj miljömärkta hotell och restauranger. Till exempel via: www.svanen.se/sokresultat/?productGroupID=29&searchType=2 www.bookdifferent.com www.greenkey.se www.travelife.info/index_new.php?menu=home&lang=en</p>

Checklista: Vad en mötes- och resepolicy bör innehålla

Fackliga rättigheter	<p>Ställ krav på att researrangörer, hotell och restauranger ska ha kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor.</p> <p>Vid större upphandlingar gäller reglerna i lagen om offentlig upphandling (se bilaga II). Ett sätt att säkra detta är att helt enkelt boka något av de hotell som slutit ramavtal med Statens Inköpscentral. I andra fall, fråga intressanta hotell, restauranger etcetera om de har tecknat kollektivavtal. Uppgifterna kan kontrolleras med HRF (Hotell-och restauranganställdas förbund) eller genom att kontrollera om hotellet eller restaurangen tillhör någon av de branschorganisationer som ställer krav på att medlemmarna ska ha tecknat kollektivavtal.</p> <p>Se www.schystavillkor.se (Kan även laddas ned som app).</p> <p>Motsvarande guider i några andra länder finns här: www.iuf.org/w/?q=node/2899</p> <p>Välj flygbolag och andra transportföretag med kollektivavtal.</p> <p>När det gäller internationella flygbolag och utländska hotellkedjor är det ofta svårt att få fram information om det existerar kollektivavtal. En möjlighet är att sammanställa och återkommande uppdatera listor på flyg- och hotellföretag som har slutit kollektivavtal – eventuellt i samarbete med andra organisationer.</p>
Alkohol och droger i samband med uppdrag	<p>Förtroendevalda/anställda bör inte dricka alkohol när de är i tjänst och även undvika det vid representation och offentliga middagar. Om alkohol förekommer vid representation ska intaget vara måttligt, och betalas privat. Alkohol får inte bekostas av organisationen. När öl och vin serveras ska alltid motsvarande alkoholfri dryck erbjudas. Bruk av andra narkotikaklassade droger är förbjudet i Sverige och utomlands.</p>
Förbud mot sexköp	<p>Under tjänsteresa får medarbetare inte köpa sex, utnyttja, medverka till eller bedriva kommersiellt sex, eskortservice eller besöka bordell- och sexklubbar. Tips om innehåll: http://realstars.eu/csr/policy/</p>
Gynna lokala näringslivet	<p>Prioritera lokalägda restauranger, hotell, service, varor och tjänster.</p>
Konsulter	<p>Resepolicyn bör även gälla för konsulter som arbetar på organisationens uppdrag.</p>

Checklista: Vad en mötes-
och resepolicy bör innehålla

Relation till andra policyer	Frågor som bland annat gäller alkohol och sexuell exploatering kan finnas reglerat i parallella policyer eller beslut. Införliva dessa regler i resepolicyen. Det är inget problem om flera policyer överlappar varandra. Däremot är det ett problem om väsentliga avsnitt saknas i resepolicyen.
Information	Det är avgörande att resepolicyen är väl förankrad hos de anställda. Informera också medborgarna om resepolicyen och dess effekter. Själva policyen bör vara tillgänglig för allmänheten på myndigheternas och kommunernas webbsida. Myndigheter och kommuner bör också informera om hur de mål som formulerats i policyerna efterlevts i praktiken.
Uppföljning	Resepolicyen bör kontinuerligt följas upp. Det handlar om att samla in statistik över resandet och användning av hotell och restauranger etcetera och att följa upp uppsatta mål. Särskilt viktigt är att uppföljningarna analyserar de fall då principerna i resepolicyen frångåtts och vad det berott på. Resepolicyer måste vara levande dokument som med jämna mellanrum revideras på basis av vunna erfarenheter, ny kunskap och höjda ambitioner.

Bilagor

Bilaga I – Resepolicyer inom offentlig sektor

Statliga myndigheter

Folkhälsomyndigheten

Namn på policyn: Riktlinjer för tjänsteresor

Antagen/beslutad: 2014, uppdaterad 2017-05-22

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Riktlinjen gäller för alla medborgare och uppdragstagare som genomför tjänsteresor där Folkhälsomyndigheten står för rese- och uppehållskostnader.

- **Miljöpåverkan:** Redan i policyns inledning står att medarbetare vid planering av resor ska ta hänsyn till "såväl ekonomiska och miljömässiga aspekter som tidsvinsten". Däremot förblir det oklart hur dessa aspekter ska vägas mot varandra. Vid ett annat tillfälle i policyn nämns miljöaspekten, det handlar om punkten resa med "egen bil". Där finns följande lydelse: "Tjänsteresa med egen bil ska av miljöskäl tillåtas restriktivt."
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte (Statens inköpscentrals ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Policyn gäller för alla som gör resor som betalas av Folkhälsomyndigheten, det vill säga även konsulter etcetera om deras resor betalas av myndigheten, men däremot inte för anlidade konsulter som betalar sina resor själva.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Ett ytterligare dokument är Folkhälsomyndighetens "Reseavtal" som myndigheten slutit med fackliga organisationer (Saco-S och OFR/S). Avtalet tar dock endast upp frågan om olika ersättningsar i samband med resande och inte något om resandets sociala och miljömässiga aspekter.

Jordbruksverket

Jordbruksverket har två riktlinjer som har betydelse för sammanhanget. En som handlar om tjänsteresor och en som specifikt handlar om tjänstgöring och tjänsteresor utomlands.

Namn på policyn: Tjänsteresor (**policy 1**).

Antagen/beslutad: 2011-12-22.

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Policyn är bindande och måste följas av samtliga anställda på Jordbruksverket.

- **Miljöpåverkan:** Av policyn framgår att tjänsteresorna ska planeras utifrån en "helhetssyn" som innefattar "kostnad, säkerhet och miljö". Vidare står följande i policyn: "Finns möjlighet att hålla ett möte utan resa ska detta ske i första hand." När det gäller val av resealternativ nämns inte frågan om miljön, däremot att de alternativ som i första hand ska väljas är de som är upphandlade av myndigheten genom ramavtal och att även upphandlade resebyråer ska användas. I normala fall ska kollektivtrafik användas, men "om särskilda skäl föreligger får överordnad chef besluta om att egen bil får användas i tjänsten".
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte (Statens inköpscentrals ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Policyn betonar starkt att resorna inte ska kunna omvandlas till personliga fördelar. Om exempelvis den resande får bonuspoäng på flygbolag, hotell etcetera ska dessa enbart kunna användas i tjänsten.

Namn på policyn: Etiska riktlinjer vid tjänstgöring och tjänsteresor utomlands (**policy 2**).

Antagen/beslutad: 2016-03-31.

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Policyn är bindande och måste följas av samtliga anställda på Jordbruksverket. Policyn gäller under hela vistelsen utomlands, det vill säga både på arbetstid och fritid.

- **Miljöpåverkan:** I policyn finns följande skrivning om miljöpåverkan: "En hållbar utveckling inom miljöområdet är en förutsättning för ett fungerande samhälle. Du förväntas

ta hänsyn till de förhållanden som råder där du befinner dig samt hushålla med de naturresurser som finns, till exempel i form av vatten- och eltilgång, där detta är en bristvara.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte. (Statens inköpscentrals ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Om förtäring av alkohol finns ett särskilt avsnitt i policyn: ”I situationer där du dricker alkohol måste du vara uppmärksam på att du som svensk tjänsteman som tjänstgör utomlands alltid är synlig, vare sig du är i tjänst eller är ledig. Din alkoholkonsumtion ska aldrig vara större än att du i alla situationer uppfattas som en god representant för Sverige och Jordbruksverket. Det är viktigt att komma ihåg att toleransen för det som anses vara god kutym kan vara betydligt mer restriktiv i utlandet än vad den är i Sverige. När det gäller bilkörning och alkohol har många länder högre promillegränser än Sverige och en del länder har kanske inga gränser alls. Som utsänd representant för Sverige förväntas du dock följa de regler som finns i Sverige om alkohol och motorfordon. Om lokala regler är mer restriktiva gäller de.”

Likaså finns ett särskilt avsnitt om narkotiska preparat och andra droger: ”För innehav och bruk av narkotiska preparat och andra droger gäller motsvarande som för alkohol och motorfordon, det vill säga, du förväntas följa de regler som gäller i Sverige. Om lokala regler är ännu mer restriktiva gäller de.”

- **Sexköp i tjänsten:** I policyn finns ett särskilt avsnitt om sexhandel och pornografi: ”Sveriges regering arbetar aktivt för att bekämpa sexhandel, sexuella övergrepp liksom alla former av sexuella kontakter med barn. Som barn anses, enligt definition i FN:s konvention om barnets rättigheter, varje människa under 18 år. Enligt svensk lag gäller ett förbud mot köp av sexuella tjänster. Förbudet omfattar inte bara sexuella tjänster mot betalning hos prostituerade utan även andra transaktioner med sexuella tjänster och andra former av ersättningar, såsom presenter eller betalning av räkningar, hyror, skolavgifter och dylikt. All befattning med sexhandel och med barnpornografiskt material är olagligt och därmed oförenligt med arbete för Jordbruksverket. Kränkande behandling i form av sexuella trakasserier får inte förekomma. Med sexuella trakasserier avses ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet.”

I policyn finns även följande skrivning: ”Du får aldrig utnyttja din ställning på ett otillbörligt sätt. Intima förbindelser, såsom sexuella relationer med personer som är eller kan uppfattas stå i beroendeställning gentemot dig får inte förekomma.”

- **Gynna lokala näringslivet:** I policyn finns följande skrivning: ”Som en del av allas ansvar för arbetsmiljön på en arbetsplats utomlands gäller det att visa respekt för de lokalanställdas kultur, situation och arbetsuppgifter.”

Även denna skrivning i policyn har relevans: ”Du betraktas av omgivningen som en representant för Jordbruksverket och därmed för Sverige både då du agerar i tjänsten och då du agerar som privatperson på din fritid. Även när det gäller val av klädsel och bruket av politiska eller religiösa symboler måste man vara medveten om att anpassa sin klädsel så att den uppfattas som neutral.”

Liksom denna: ”Som en del av allas ansvar för arbetsmiljön på en arbetsplats utomlands gäller det att visa respekt för de lokalanställdas kultur, situation och arbetsuppgifter.”

- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Policyn grundar sig till stor del på Regeringskansliets policy ”Etiska riktlinjer vid utlandstjänstgöring” (2012-02-08).

Länsstyrelsen i Stockholm

Namn på policyn: Rese- och mötespolicy

Antagen/beslutad: 2015-05-12

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Policyn gäller för alla möten och resor som görs i tjänsten och betalas av Länsstyrelsen i Stockholm.

- **Miljöpåverkan:** Enligt policyn ska ”tjänsteresor” ske så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till miljö, säkerhet, ekonomi och arbetsmiljö. I detta sammanhang nämns dock inte ordet ”miljö” utan bara uttrycket ”arbetsmiljö”. Längre fram i policyn finns dock följande formulering: ”Varje medarbetare ansvarar för att dennes resor genomförs på ett ekonomiskt, säkert och miljöanpassat sätt”. Det nämns emellertid inget om hur dessa mål ska vägas mot varandra.

Vidare står det i policyn att alla bilar som används vid tjänsteresor ska vara ”miljöklassade” och att det ska vara möjligt att i ”möjligaste mån” delta i ”möten på distans”.

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte (Statens inköpscentralers ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Policyn behandlar framför allt frågan om ekonomiska ersättningar i samband med resor.

Naturvårdsverket

Namn på policyn: Naturvårdsverkets mötes- och resepolicy

Antagen/beslutad: 2009-06-18, uppdaterad 2017-09-19

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Framgår inte.

- **Miljöpåverkan:** Enligt policyn är det ”viktigt” att Naturvårdsverket ”så långt möjligt bidrar till att minska vår miljöpåverkan”. Enligt policyn blir därför slutsatsen följande: ”Därför ska vi noga överväga om det går att ersätta resan med exempelvis telefonmöte eller videokonferens.”
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte (Statens inköpscentrals ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Detta är den kortaste av de granskade policyerna. Hela policyn lyder som följer: ”Möten är en integrerad del av Naturvårdsverkets verksamhet och resor är en nödvändig förutsättning för vissa möten. Dock är det viktigt att vi så långt möjligt bidrar till att minska vår miljöpåverkan. Därför ska vi noga överväga om det går att ersätta resan med exempelvis telefonmöte eller videokonferens. Vi ser också till att möten och resor genomförs på ett kostnadseffektivt och smidigt sätt.”

Riksantikvarieämbetet

Namn på policyn: Riksantikvarieämbetet resepolicy.

Antagen/beslutad: 2010-05-03.

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Policyn gäller alla resor som görs i tjänsten och betalas av Riksantikvarieämbetet. Varje medarbetare ansvarar för att resandet sker i enlighet med policyn.

- **Miljöpåverkan:** Policyn syftar till att göra resandet ”kostnadseffektivt, miljöanpassat och säkert”, men i policyn preciseras inte hur dessa olika mål ska vägas mot varandra. Av policyn framgår att möjligheten att genomföra möten som ”distansmöten” ska övervägas innan beslut fattas om en resa.

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte (Statens inköpscentralers ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Enligt policyn får endast hotell användas ”där porrfilm inte visas”.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Policyn handlar framför allt om hur beslut om resor ska fattas. Chefen ansvarar för att policyn efterlevs bland medarbetarna.

Sida

Namn på policyn: Mötes- och resepolicy.

Antagen/beslutad: 2017-10-16.

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Policyn är uttryckligt bindande för Sidas medarbetare, men också för möten och resor som sker på uppdrag av Sida. Den gäller samtliga anställda inklusive konsulter där Sida ersätter mötes- och resekostnader.

- **Miljöpåverkan:** Under rubriken miljö i policyn står följande: ”Sidas resenärer ska resa klimatsmart.”
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte (Statens inköpscentralers ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Se punkten om den juridiska statusen. Av den framgår att även konsulter som reser på uppdrag av Sida ska följa mötes- och resepolicy.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Sida arbetar på många olika sätt med frågan om hållbarhet, inte minst i olika biståndsprojekt. På Sidas webbsida finns följaktligen mycket mer information, men som inte är policyer, om hur resandet ska kunna bli socialt och miljömässigt hållbart.

Skolverket

Namn på policyn: Policy för resor och möten

Antagen/beslutad: 2016-11-16

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Vissa delar är bindande, som att bokning av resor endast får göras av Skolverkets medarbetare. I övrigt preciseras inte statusen.

- **Miljöpåverkan:** I policyn finns följande skrivning: "Tjänsteresor ska planeras och genomföras på ett sådant sätt att miljöpåverkan i form av energianvändning och utsläpp minimeras. Myndigheten ska vara ett föredöme gällande miljömedvetande."

I ett annat avsnitt i policyn betonas att resfria möten är ett bra alternativ: "Resfria möten är ett mycket hållbart alternativ till kostsamma, tidskrävande och miljöbelastande tjänsteresor. Därför ska alltid resfria alternativ noga övervägas, när teknik finns att tillgå för till exempel video-, webb- eller telefonmöte. Alla resor och möten ska även planeras i god tid."

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte (Statens inköpscentrals ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Policyn är kortfattad och omfattar endast en skriven sida.

Trafikverket

Namn på policyn: Minimikrav på bilar som används i tjänsten (**policy 1**)

Antagen/beslutad: 2016-02-26

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Gäller för anställda vid Trafikverket.

- **Miljöpåverkan:** I policyn står följande. ”Ur ett miljömässigt, trafiksäkerhetsmässigt och ekonomiskt perspektiv ska bilarnas storlek vara anpassade för de aktuella behoven av lastförmåga och antalet personer i bilen.”

Vidare står följande om hyrbilar: ”Bilarna ska vara så energisnåla som möjligt med hänsyn till de aktuella behoven av lastförmåga och antalet personer i bilen. Grundförutsättningen är att samtliga fordon minst klarar miljökraven i rådande Förordning (2009:1) om myndigheters bilar och bilresor.”

Trafikverket reglerar också i detalj hur omfattande utsläppen får vara:

”För bilar i storlek förare + 5-6 passagerare är utsläppskravet högre än i förordningen och beräknas enligt angiven formel. Vid tjänsteresor får bensin- och dieseldrivna bilar ha ett maximalt koldioxidutsläpp i g/km enligt följande formel: $CO_2 = 0,95 * 130 + 0,0457(m_0 - 1372)$. Där m_0 är bilens tjänstevikt i kg. Exempelvis om bilens tjänstevikt är 2070 kg är högsta tillåtna koldioxidutsläpp $155 \text{ g/km} = 0,95*130+0,0457*(2070-1372)$. Vid tjänsteresor får biodrivmedelsdrivna (etanol och gas) bilar ha ett maximalt koldioxidutsläpp i g/km enligt följande formel: $CO_2 = 1,54 * 130 + 0,0457(m_0 - 1372)$. Där m_0 är bilens tjänstevikt i kg. Vid tjänsteresor där fler än 6 passagerare utöver föraren åker i samma bil får bilen ha ett koldioxidutsläpp på högst 225 g/km.”

I stycket om användning av egna bilar finns inte motsvarande krav. Däremot finns ett särskilt avsnitt om ”framtida krav på bilar”. Av det framgår att Trafikverket successivt kommer att skärpa kraven på bilar som används i tjänsten och att framtida krav kommer att innebära följande: ”Minskning av högsta tillåtna koldioxidutsläpp för bilar oberoende av bränsle. Skärpning av avgaskrav för egen bil. Krav som gäller för tjänstebilar, leasingbilar, förmånsbilar, poolbilar och långtidshyrda bilar (minst 6 mån) införs successivt även för korttidshyrda bilar. Allteftersom Euro NCAP utvecklas tillkommer nya krav inom trafiksäkerhetsområdet.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte (Statens inköpscentralers ramavtal gäller inom Sverige).
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Tonvikten i policyn ligger på trafiksäkerhet.

Landsting/regioner

Region Jönköpings län

Namn på policyn: Riktlinjer för möten och resor + tillämpningsanvisning.

Antagen/beslutad: Framgår inte.

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Riktlinjen gäller möten och resor som görs i tjänsten eller det politiska uppdraget och som bekostas av Region Jönköpings län.

- **Miljöpåverkan:** Ordet miljö nämns inte i riktlinjerna. Däremot betonas att tjänsteresor ”i så stor utsträckning som möjligt” ska ersättas med ”webb- eller telefonmöten”.

”Vid möten med deltagare från olika tjänsteställen ska i första hand deltagande via teknik för distansmöte erbjudas. I andrahand kan man överväga möten som innebär att deltagarna behöver resa. Mötet ska då planeras så att så många av deltagarna som möjligt kan resa kollektivt, gå eller cykla. De deltagare som inte har möjlighet att resa ska om förutsättningarna finns erbjudas möjlighet att delta via någon form av distansmötestjänst.”

”Bästa färd sätt: Bästa färd sätt innebär att, då resa är nödvändigt, ska i första hand kollektivtrafik användas vid resande och bil endast om det är nödvändigt. Cykel: Cykel ska i största möjliga utsträckning användas inom tätort. Den som cyklar i tjänsten använder cykelhjälm. Använd i första hand tjänstecykel om det finns att tillgå. Tåg: Resa med tåg är att föredra då det ur miljösynpunkt är det bästa och vid enskilt åkande i regel det billigaste alternativet.”

”Vid resande med bil ska i första hand regionens bilpool användas. Bil är det sämsta resealternativet ur miljösynpunkt och ska användas som alternativ till tåg enbart om det blir mer kostnadseffektivt. Samåkning är ett sådant fall då det kan vara ekonomiskt försvarbart att använda bil i stället för tåg.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Policyn betonar starkt frågan om kostnadseffektivitet.

Landstinget i Värmland

Namn på policyn: Möten och resor.

Antagen/beslutad: 2017-06-20

Juridisk status (bindande eller en rekommendation):

Det framgår inte tydligt av policyn för vilka den gäller.

- **Miljöpåverkan:** På flera ställen i policyn finns skrivningar om miljöpåverkan: "Landstinget i Värmland arbetar aktivt med miljö- och hållbarhetsfrågor. Detta gör vi bland annat genom att kontinuerligt förbättra och effektivisera det interna miljöarbetet. Målet är att minska resursförbrukningen och förebygga miljöbelastning från vår egen verksamhet. En viktig del i detta är hur vi planerar och genomför våra möten och resor som påverkar patienter, medarbetare och andra samarbetspartners. Riktlinjen ska styra verksamheterna till en rese- och möteskultur som är tids- och kostnadseffektiv samt miljöanpassad." /.../ "Resfria möten är ett hållbart alternativ till många dyra, tidskrävande och miljöbelastande resor. Därför ska vi noga fundera på resfria alternativ (video-, webb- eller telefonmöte) när vi planerar möten. Detta gäller både interna möten, möten och kontakter med patienter eller möten med externa samarbetspartners." /.../ "Vid kortare resor prioriteras i första hand gång, cykel, på alla större arbetsplatser finns cykel för utlåning, alternativt kollektivtrafik som bokas enligt landstingets avtal. Vid längre resor väljs i första hand tåg. Resorna bokas med upphandlad resebyrå."
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Policyns fokus är att spara pengar vid möten och resor.

Region Västernorrland

Namn på policyn: Resor i tjänsten.

Antagen/beslutad: 2012-05-09

Juridisk status (bindande eller en rekommendation):

Bindande för anställda och förtroendevalda.

- **Miljöpåverkan:** Miljöaspekten nämns inte uttryckligt i policyn. Däremot finns en rad förslag som lyfts fram i policyn som de facto skulle bidra till att förbättra miljön:
  - ”Enligt landstingets resepolicy ska distansmöten ersätta fysiska resor i så stor utsträckning som möjligt. Därefter uppmuntras cykel- och gångtrafik. Vid fordonstrafik ska buss och tåg väljas framför bil och flyg, en viktig del i landstingets mål för minskad miljöpåverkan. Mer information finns i Miljö- och Energiplanen.”/.../
  - ”Distansmöten spar arbetstid, pengar och miljö. Alla arbetsplatser har möjlighet att få Skype installerat som en del i Office-paketet. För distansmöten med många deltagare bokas landstingsgemensamma videokonferensrum.”/.../
  - ”För kortare sträckor uppmuntras anställda att cykla eller gå för ökad hälsa och bättre miljö. Tjänstecyklar finns att boka i bokningssystemet på flera av de större orterna. Läs mer på intranätet, ange sökord tjänstecykel.”/.../
  - ”Enligt landstingets resepolicy ska längre tjänsteresor i första hand ske med buss eller tåg. Landstingets resepolicy verkställs bland annat genom intern klimatkompensationen för tjänsteresor. Detta innebär att tjänsteresor med kollektivtrafik subventioneras med 65 procent för enheten och gäller resor inom regionen (exempelvis till Umeå och Östersund). Att flyga och köra bil ger en högre kostnad för icke-konkurrensutsatta verksamheter.”
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Region Västernorrland tillämpar en intern klimatkompensation. Denna innebär att enheter inom regionförvaltningen för flygresor till/från Stockholm får erlagga en extra intern avgift på 30 procent av priset. För fossila drivmedel som används i regionens bilar betalas en avgift på 3 kr per liter. I gengäld kan förvaltningarna utnyttja länstrafiken Din Tur utan kostnad.

Västra Götalandsregionen

Namn på policyn: Resor och möten.

Antagen/beslutad: 2017-10-18 (senaste uppdateringen).

Juridisk status (bindande eller en rekommendation): Rese- och mötespolicy gäller alla anställda inom samtliga förvaltningar och bolag. Den gäller även förtroendevalda när de reser i sitt uppdrag. Alla medarbetare och förtroendevalda har ett ansvar för att följa policyn i sitt arbete.

- **Miljöpåverkan:** I policyn finns en rad skrivningar om miljöpåverkan. Policyn inleds med följande skrivning:

”Västra Götalandsregionen ska öka sin miljöprofil när det gäller resor. Det är innebörden i den nya rese- och mötespolicyn för Västra Götalandsregionen som gäller från den 1 maj 2017. Policyn omfattar även möten, eftersom de till stor del styr resandet. Det är därför viktigt att skapa en möteskultur som innebär en minskad miljöpåverkan.”

Därefter betonas att resor och möten inte ska arrangeras i onödan:

”När man arrangerar möten där deltagarna arbetar på olika platser ska man i första hand använda teknik för distansmöte, exempelvis Skype eller telefonmöte. I andra hand ska man överväga möten som innebär att deltagarna behöver resa.”

”Är det nödvändigt att resa? Fundera alltid på om det behövs för att kunna utföra arbetet/uppdraget eller om det finns alternativ. Om du bokar ett möte som innebär att deltagarna behöver resa, ska det vara möjligt att gå, cykla eller resa med kollektivtrafik. Välj det färdssätt som är mest trafiksäkert, ger minst miljöpåverkan och är kostnadseffektivt. När du beräknar kostnadseffektiviteten, ta med samtliga kostnader som är förknippade med resan. Den som inte har möjlighet att resa till mötet ska, om det är möjligt, erbjudas att delta via distansmötestjänst.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Användandet av konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Finns inte tillgänglig på hemsidan.

Övrigt: Policyn betonar starkt att möten- och resor ska arrangeras på ett sådant sätt att verksamheten blir ”kostnadseffektiv”.

Kommuner

Större kommuner (>100 000 invånare)

Göteborg

Namn på policyn: Policy och riktlinjer för resor i tjänsten

Antagen/beslutad: 2015-09-10

- **Miljöpåverkan:** ”Resfria möten ska användas om det går. Resor ska i första hand ske gåendes, med cykel eller kollektivt (spårvagn, buss, tåg, båt). Om resa med bil väljs ska de i första hand ske med fordon där Göteborgs Stad bestämmer dess miljö- och trafiksäkerhetsprestanda. Flyg får enbart väljas för resor längre än 50 mil. Undantag kan ske.”
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** ”Under tjänsteresa får medarbetare inte utnyttja, medverka till eller bedriva kommersiellt sex, eskortservice eller besöka bordell- och sexklubbar. /.../ Förtroendevalda och tjänstemän i Göteborgs Stad ska i möjligaste mån förlägga boendet i anslutning till tjänsteresor, kurser och konferenser med mera till porrfilmefria anläggningar.”
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyerna finns tillgängliga på kommunens hemsida.

Övrigt: ”Resa och logi beställs via den av Göteborgs Stad upphandlade resetjänsten.” Sedan 2010 tillämpas inom kommunen ett system för klimatkompensation. Det innebär i korthet att olika avdelningar och enheter tar ut en avgift på 1,50 kr per kg CO₂ som resorna inom verksamheten beräknats orsaka. Intäkterna läggs på miljöinsatningar inom kommunen. Se även avsnitt 7.2.

Linköping

Namn på policyn: Resepolicy

Antagen/beslutad: 2013-06-11

- **Miljöpåverkan:** ”Resande ska bara ske när det behövs; tjänsteresor ersätts i så stor utsträckning som möjligt med video-, telefon- och web-konferenser. /.../ Resandet ska vara miljöanpassat; tjänsteresor planeras och genomförs på ett sådant sätt att energianvändning och miljö- och klimatpåverkan minimeras. Resande med cykel ska uppmuntras. Kollektivtrafik används alltid framför resande med bil. Resor ska i så stor utsträckning som möjligt ruttoptimeras.”
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyerna finns tillgängliga på kommunens hemsida.

Övrigt: I dokumentet Grön resplan – Handlingsplan för hållbart resande i Linköpings kommun, som fastställdes av kommunstyrelsen 2015-06-16 finns en sammanställning av tjänsteresor i kommunen 2012.

Färdmedel	Sträcka (mil)	Kostnader (kr)	Milkostnad (kr)	Mil/anställd
Privat bil	73 000	2 410 000	33	10
Verksamhetsbil	314 000	14 694 000	47	41
Bilpool	26 000	1 821 000	70	3
Hyrbil		29 000	-	-
Tåg och buss via resebyrå	186 000	2 482 000	13	25
Flyg	296 000	1 561 000	5	39
Totalt	895 000	22 997 000	26	118

Av de kommuner vi granskat är Linköping den enda som mer detaljerat redovisat kostnader för långväga tjänsteresor. Som framgår av tabellen motsvarade kommunens tjänsteresor med tåg, buss och flyg 2012 en kostnad på cirka 4 miljoner kr per år eller drygt 25 kr per invånare.

Sedan 2016 tillämpas inom Linköpings kommun ett system för klimatkompensation som omfattar anställdas och förtroendevaldas tjänsteresor med flyg eller bil. Till klimatkompensationskontot måste berörda verksamheter betala mellan 2 och 20 procent av kostnaden. Intäkterna används för att finansiera genomförandet av kommunens Gröna resplan (se ovan), kampanjer för hållbart resande med mera. 2016 var intäkten 650 000 kr, 2017 500 000 kr. Systemet har påskyndat utvecklingen mot lägre utsläpp – se kommunens klimatredovisning för 2016. Se även avsnitt 8.2.

Malmö

Namn på policyn: Resepolicy för Malmö stad

Antagen/beslutad: 2010-12-20

- **Miljöpåverkan:** ”Gå eller cykla när du ska göra korta resor i staden. Använd kollektiva färdmedel som buss eller tåg före taxi och bil. Välj tåg före flyg.”
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyn finns tillgänglig på kommunens hemsida.

Umeå

Namn på policyn: Riktlinjer för resor i tjänsten

Antagen/beslutad: 2016-04-26

- **Miljöpåverkan:** Resfria alternativ: ”Innan en resa beställs ska resenären i samråd med sin chef överväga om det är möjligt att ersätta resan till förmån för exempelvis telefonmöte, webbmöte eller videokonferens.”

Upp till ca 5 km:

- ”1. Vid resor med destination inom 15 minuter väljs cykel eller gång i första hand.
2. I andra hand väljs resa med kollektivtrafik (buss).
3. Om fordonsresa är nödvändig används fordon som tillhandahålls av Umeå kommun. Samåkning ska ske där det är möjligt.”

Över 5 km:

- ”1. Kollektivtrafik (tåg eller buss) är första alternativ för resor upp till 50 mil.
2. Om fordonsresa är nödvändig används fordon som tillhandahålls av Umeå kommun. Samåkning ska ske där det är möjligt.

3. Flyg kan väljas för längre resor än 50 mil samt till de destinationer där tåg eller buss i linjetrafik inte utgör ett realistiskt alternativ.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** ”Anläggningar som saknar kollektivavtalska undvikas.”
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** ”Logi på hotell och kursanläggningar som har filmer med pornografiskt innehåll i sitt utbud ska undvikas.”
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyn finns tillgänglig på kommunens hemsida.

Uppsala

Namn på policyn: Riktlinjer för resor i tjänsten

Antagen/beslutad: 2003-11-26

- **Miljöpåverkan:** Förhållningssätt vid reseplanering: ”Cykla och gå: Vid korta tjänsteresor går eller cyklar vi så ofta det är möjligt. /.../ Buss och tåg: Av miljöskäl väljer vi att resa med buss eller tåg i första hand. /.../ Egen bil: Egen bil använder vi endast vid korta tjänsteresor eller när alternativ saknas. /.../ Flyg: Vi väljer flyg vid längre resor då annat alternativ inte är möjligt eller då flyg avsevärt förkortar restiden.”
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** ”Vid beställning av hotell väljs i första hand hotell som inte erbjuder pornografiskt material i betal-TV-kanalerna.”
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyn finns inte tillgänglig på kommunens hemsida.

Övrigt: I policyn finns ingen rekommendation om att prioritera resfria möten (kan förklaras av att policyn antogs 2003.) Enligt uppgift från kommunen förbereder man ett beslut om att införa klimatkompensation.

Medelstora kommuner (50 000–100 000 invånare)

Borlänge

Namn på policyn: Resepolicy och instruktion till resepolicy.
För anställda och förtroendevalda i Borlänge kommun.

Antagen/beslutad: Resepolicy 2014-10-21. Instruktion till resepolicy 2015-04-02.

- **Miljöpåverkan:** ”Strategi vid val av färdstätt:

1. Finns det alternativ till att resa? Kan mötet hållas via telefon/videokonferens?
2. Är det möjligt att gå eller cykla till mötet?
3. Är det möjligt att välja kollektiva färdmedel?
4. Är det nödvändigt att åka bil? Kan kommunens bilpool användas? Är samåkning möjligt? /.../

Cykel rekommenderas vid kortare resor (5 km). /.../

Om det är möjligt bör distansmöten hållas för att spara restid och minska miljöpåverkan. /.../

Vid tjänsteärenden som varar kortare än sex timmar ska kommunens bilpool användas i första hand. Vid längre resa bör hyrbil väljas enligt upphandlingsavtal.

Användande av egen bil för resa i tjänsten ska undvikas och får endast ske efter överenskommelse i förväg med närmaste chef. /.../

Flyg ska endast användas i undantagsfall, vid längre utlandsresor och då tåg och buss i linjetrafik inte är ett realistiskt alternativ. Tidsvinsten ska vara betydande och minst halvera restiden för att övervägas som alternativ.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyerna finns tillgängliga på kommunens hemsida.

Övrigt: För bokningar av flygresor och övernattningsplatser ska anställda utnyttja det ramavtal Borlänge kommun tillsammans med fem andra kommuner i Dalarna slutit med BIG Travel Sweden. Detta avtal baseras i sin tur på det ramavtal SKL Kommentus slutit med fem större leverantörer av resebyråtjänster. I detta ramavtal ingår krav om redovisning av klimatpåverkan samt möjlighet till klimatkompensation.

Haninge

Namn på policyn: Resepolicy för Haninge kommun samt Upphandlingspolicy för kommunerna Haninge och Nynäshamn

Antagen/beslutad: Resepolicy 2013-02-18. Upphandlingspolicy 2014-05-12.

- **Miljöpåverkan:** Resepolicyn berör enbart miljöfrågor. I första hand ska resor ske genom gång, cykel eller buss/tåg, i andra hand med kommunens bilpool, i tredje hand med privat bil. Om tjänsteresor görs med flyg ska klimatpåverkan kompenseras via den resebyrå kommunen har avtal med (enligt uppgift från kommunen sker för närvarande ingen kompensation). I resepolicyen ingår att kommunen vid konferenser etcetera bör välja Svanenmärkta anläggningar.

I upphandlingspolicyen markeras att alla upphandlingar ska bidra till både ekologisk och social hållbarhet. Resetjänster nämns inte separat, men för all upphandling gäller att miljöhänsyn ska tas och att upphandlade företag inte får diskriminera.

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyerna finns tillgängliga på kommunens hemsida: resepolicy, upphandlingspolicy.

Kalmar

Namn på policyn: Policy för möten och resor. Alkohol- och drogpolicy.

Antagen/beslutad: 2015-01-26 resp. 2014-06-18.

- **Miljöpåverkan:** ”Överväg alltid om mötet ska genomföras fysiskt eller på distans. Erbjud/ efterfråga medverkan på distans (webb, video eller telefon) om möjligt och när det är lämpligt. /.../

Gå eller cykla om möjligt och om avståndet är kortare än tre kilometer. Välj med fördel cykel/elcykel även vid längre sträckor och kombinera gärna med buss eller tåg. /.../

Åk buss och tåg (eller annan kollektivtrafik) när det är möjligt eftersom det är ett effektivt, säkert och miljövänligt resealternativ. /.../

Undersök möjligheter till samåkning, även utanför den egna organisationen. Välj i första hand kommunens poolbil, tjänstebil eller personalbil (förmånsbil). /.../ Egen bil (privat bil) ska endast undantagsvis användas i tjänsten och bör uppfylla samma säkerhets- och miljökrav som tjänstebilar och personalbilar (förmånsbilar). /.../

Välj flyget om tidsvinsten är minst tre timmar eller om sociala situationen eller praktiska skäl inte medger annat.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** ”Förtäring av alkohol utöver lättöl eller motsvarande får inte ske under tjänsteutövning, politiskt uppdrag eller på arbetsplatsen.”
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyerna finns tillgängliga på kommunens hemsida (möten och resor, alkohol- och drogpolicy).

Övrigt: Bil- och flygresor som görs med fossila drivmedel ska klimatkompenseras. Från 2016 ska ett belopp motsvarande 20 procent av biljettpriset betalas till ett särskilt klimatkonto vid inrikes flyg, 10 procent vid utrikes flyg, vid fossilbränsletankning 10 procent av bränslepriset. 2015 och 2016 gick intäkterna till bland annat utbyggd laddinfrastruktur för elbilar samt ett musselprojekt. Sedan 2017 satsas intäkterna på att köpa in förnybart flygbränsle som blandas med reguljärt flygbränsle vid Kalmar Öland Airport som ägs av Kalmar kommun. (Se även avsnitt 7.2.)

I policyn för resor och möten markeras samtidigt flygets betydelse för kommunen. ”Kalmar är beroende av flygplatsen med tanke på kommunens geografiska läge. I vissa delar av landet minskar flygbehovet i takt med att övrig infrastruktur byggs ut med hjälp av nationella medel. Då Kalmar inte befinner sig i den situationen blir beroendet mer påtagligt. Flyget har idag stor miljöpåverkan men forskning pågår för att hitta förnyelsebara bränslen vilket kan påverka prioriteringsordningen framöver.

Kristianstad

Namn på policyn: Riktlinjer för resor och möten i tjänsten. Riktlinjer mot skadligt bruk av alkohol, droger och spel om pengar

Antagen/beslutad: 2016-10-26 respektive 2014-05-21.

- **Miljöpåverkan:** ”Innan en resa beställs ska medarbetaren överväga om det är möjligt att ersätta resan till förmån för videokonferens, telefonmöte eller konferens via dator med ljud och bild. /.../ Kommunen som arbetsgivare ser generellt positivt på distansarbete i de fall detta är praktiskt möjligt och fungerar med den enskilde medarbetarens arbetsuppgifter. /.../

Om ingen tung eller skrymmande utrustning behöver medföras bör första alternativet vid korta förflyttningar, under 3 km enkel väg, vara promenad eller färd med cykel/elcykel. /.../

Vid val av annat färd sätt ska om det är möjligt kollektivtrafik prioriteras, därefter bil från någon av kommunens bilpooler eller annan miljöbilspool respektive förvaltning har avtal med. Resa med egen bil sker först när inget annat rimligt alternativ finns. /.../

Vid resor upp till 40 mil ska tåg och/eller buss utgöra förstahandsalternativet. Vid längre resor skall tåg kombinerat med övernattnig övervägas.

Flyg kan användas vid resor om avståndet är längre än 40 mil med en samlad bedömning för effektivt resande som grund.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** ”krav på att samtliga medarbetare ska vara nyktra under arbetstid, helt avstå från all icke medicinsk användning av narkotiska preparat och anabola steroider på såväl arbetstid som fritid.”
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyerna finns tillgängliga på kommunens hemsida (resor och möten, alkohol m.m.).

Övrigt: ”Vid bokning via resebyrå ska kommunens upphandlingsavtal tillämpas.”

Södertälje

Namn på policyn: Riktlinjer för tjänsteresor.

Riktlinjer för representation och gåvor.

Antagen/beslutad: 2010-05-24

- **Miljöpåverkan:** ”a. Fundera på om resan är nödvändig. Går det att ha telefonkontakt (eller telefonmöte, eller annan form av rådslag på distans), välj det i första hand.
b. Går det att gå eller cykla till mötet?
c. Välj kollektiva färdmedel (buss eller pendeltåg etcetera).
d. Använd bilpoolsbilen om du har tillgång till den i stadshuset.
e. Om du behöver använda egen bil i tjänsten ska detta godkännas av överordnad chef. Fundera över om samåkning i tjänsten skulle kunna fungera.

f. Om du behöver boka taxi, begär miljötaxi, det vill säga taxi som kör på förnyelsebart bränsle.

g. Tag tåget om du reser inom landet. För att flyga inrikes söder om Sundsvall krävs synnerliga skäl.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** ”Måttfullhet bör iakttas vid representationsmåltider. Särskilt gäller detta alkoholdrycker. Lyxbetonad representation ska inte förekomma.

Starksprit ska normalt inte förekomma vid extern representation. Undantag kan göras när sedvänja och kutym kräver det. Sådana undantag medges av kommundirektören, kommunstyrelsens ordförande eller kommunfullmäktiges ordförande.”
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyerna finns tillgängliga på kommunens hemsida (tjänsteresor, representation).

Övrigt: ”Beställning av biljetter, hotellrum, bilhyra på annan ort med mera ska göras genom den resebyrå som kommunen har inköpsavtal med.”

Östersund

Namn på policyn: Resepolicy

Antagen/beslutad: 2010-01-26

- **Miljöpåverkan:** ”Pröva alltid om resan är nödvändig. I första hand bör alternativ till att resa övervägas, till exempel telefon, e-post, telefonmöte, video- eller web-konferens innan beslut fattas om att resa.

Resor inom kommunen: Gå, cykla eller använd elcykel om möjligt vid korta resor. I andra hand, åk buss. I tredje hand använd bilpoolsbil eller annan tjänstebil. Bilresor i tjänsten ska i första hand ske med fordon som kommunen äger eller leasar. Vid resa med bil bör samåkning eftersträvas.

Resor utanför kommunen och upp till 50 mil: Normalresan sker med buss eller tåg eller med bilpools- eller tjänstebil utifrån vad som är praktiskt och lämpligt utifrån det aktuella resmålet.

Resor längre än 50 mil: Normalresan sker i första hand med tåg eller buss.”

- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyerna finns tillgängliga på kommunens hemsida.

Övrigt: "Uppföljning av resepolicyen sker centralt via data från den upphandlade resebyrån, och redovisas årligen i miljöredovisningen".

Mindre kommuner (<50 000 invånare)

Falkenberg

Namn på policyen: Policy för resor, fordon och trafiksäkerhet

Antagen/beslutad: 2009-10-29, reviderad 2015-09-29

- **Miljöpåverkan:** "Inför varje resa ifrågasätta om resan kan ersättas med annat alternativ, såsom gruppsamtal, videokonferens eller dylikt.
Vid korta sträckor: Gå, cykla eller åk kollektivt i första hand. Bilpoolsbil i andra hand. I tredje hand privat bil. I fjärde hand taxi eller korttidshyrd bil.
Vid långa sträckor: välja tåg och buss före flyg och båt. /.../
Minska utsläpp genom att använda motorvärmare och köra sparsamt (ecodriving)."
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** "I möjligaste mån förlägga logi och konferenser vid porrfilmefria anläggningar."
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyen finns tillgänglig på kommunens hemsida.

Hallsberg

Hallsbergs kommun har ingen formulerad resepolicy.

Heby

Namn på policyn: Riktlinjer för trafiksäkerhet och resor

Antagen/beslutad: 2006-11-28

- **Miljöpåverkan:** ”Arbetet ska planeras så att färdsträckorna blir så korta och så få som möjligt. Inför möten ska ifrågasättas om resan är nödvändig. När det är lämpligt och möjligt bör möten ske via telefonkonferenser eller med andra tekniska lösningar som finns eller som kan utvecklas. Om flera personer ska till och från samma plats vid samma tillfälle ska samåkning ske. Den allmänna kollektivtrafiken bör användas när sådan finns. Promenad eller cykling bör väljas när det är möjligt. Den mertid detta kan innebära är en god investering för hälsan.”
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyn finns tillgängliga på kommunens hemsida.

Jokkmokk

Jokkmokks kommun har ingen formulerad resepolicy.

Ljungby

Namn på policyn: Policy för resor och möten.

Verksamhetsplan för resor och möten.

Antagen/beslutad: 2018-01-29

- **Miljöpåverkan:** "Arbetet ska planeras så att färdsträckorna blir så korta och så få som möjligt. Inför möten ska ifrågasättas om resan är nödvändig. När det är lämpligt och möjligt bör möten ske via telefonkonferenser eller med andra tekniska lösningar som finns eller som kan utvecklas. Om flera personer ska till och från samma plats vid samma tillfälle ska samåkning ske. Den allmänna kollektivtrafiken bör användas när sådan finns. Promenad eller cykling bör väljas när det är möjligt. Den mertid detta kan innebära är en god investering för hälsan."
- **Fackliga rättigheter transportföretag/hotell:** Berörs inte.
- **Alkohol och droger i samband med uppdrag:** Berörs inte.
- **Sexköp i tjänsten:** Berörs inte.
- **Gynna lokala näringslivet:** Berörs inte.
- **Konsulter:** Berörs inte.
- **Tillgänglighet:** Policyn finns tillgänglig på kommunens hemsida, däremot inte verksamhetsplanen.

Bilaga II – Lag om offentlig upphandling (2016:1145, 2017:347)

---

1 kap. Lagens innehåll, tillämpningsområde och definitioner /.../

18 § Med offentligt styrt organ avses en sådan juridisk person som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och

1. som till största delen är finansierad av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet,
2. vars verksamhet står under kontroll av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet, eller
3. i vars styrelse eller motsvarande ledningsorgan mer än halva antalet ledamöter är utsedda av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet. /.../

22 § Med upphandlande myndighet avses en statlig eller kommunal myndighet.

Vid tillämpning av denna lag ska med myndighet jämföras

1. beslutande församling i en kommun eller ett landsting,
2. offentligt styrt organ som avses i 18 §, och
3. sammanslutning av
  - a) en eller flera myndigheter enligt första stycket eller församlingar enligt 1, eller
  - b) ett eller flera organ enligt 2. /.../

9 kap. Tekniska krav /.../

Märkning

12 § Med märkning avses alla dokument, certifikat eller intyg som bekräftar att varor, tjänster, byggtreprenader eller processer eller berörda förfaranden uppfyller vissa krav.

13 § En upphandlande myndighet får i de tekniska specifikationerna, tilldelningskriterierna eller villkoren för fullgörande av kontraktet kräva en viss märkning som bevis för att varan, tjänsten eller byggtreprenaden motsvarar de egenskaper som krävs, om

1. kraven för märkningen endast rör kriterier som har anknytning till det som ska anskaffas,

2. kraven för märkningen är lämpliga för att definiera egenskaperna hos den vara, tjänst eller byggtreprenad som ska anskaffas,
3. kraven för märkningen grundas på objektivt kontrollerbara och icke-diskriminerande kriterier,
4. märkningen har antagits genom ett öppet och transparent förfarande i vilket samtliga berörda kan delta,
5. märkningen är tillgänglig för alla berörda, och
6. kraven för märkningen fastställs av ett organ som den som ansöker om märkningen inte har ett avgörande inflytande över.

Om en upphandlande myndighet inte kräver att det som ska anskaffas har alla egenskaper som krävs av en märkning, ska den ange vilka krav för märkningen som ska uppfyllas.

Om en märkning uppfyller villkoren i första stycket 3–6, men kraven för märkningen även rör kriterier som inte har anknytning till det som ska anskaffas, får den upphandlande myndigheten inte kräva märkningen för varan, tjänsten eller byggtreprenaden. Myndigheten får dock fastställa de tekniska specifikationerna genom hänvisningar till sådana detaljerade specifikationer för märkningen som har anknytning till det som ska anskaffas.

14 § En upphandlande myndighet som kräver en viss märkning enligt 13 § ska godta en annan märkning om kraven för den märkningen är likvärdiga med kraven för den angivna märkningen.

15 § När en leverantör inte inom den angivna tidsfristen haft möjlighet att få tillgång till den märkning som den upphandlande myndigheten kräver eller en likvärdig märkning och detta inte beror på leverantören eller något förhållande på leverantörens sida, ska den upphandlande myndigheten godta annan lämplig utredning. Denna utredning ska visa att varan, tjänsten eller byggtreprenaden uppfyller kraven för den angivna märkningen eller, i de fall som anges i 13 § andra stycket, de särskilt angivna kraven för märkningen. /.../

17 kap. Fullgörande av kontrakt

Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt

1 § En upphandlande myndighet får ställa särskilda miljömässiga, sociala, arbetsrättsliga och andra villkor för hur ett kontrakt ska fullgöras.

Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt ska ha anknytning till det som anskaffas i den mening som avses i 16 kap. 2 § andra stycket och anges i upphandlingsdokumenten.

Särskilda arbetsrättsliga villkor

2 § En upphandlande myndighet ska, om det är behövt, kräva att leverantören ska fullgöra kontraktet enligt angivna villkor om lön, semester och arbetstid som arbetstagarna som ska utföra arbetet enligt kontraktet minst ska tillförsäkras.

Myndigheten ska också kräva att leverantören ska säkerställa att dennes underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet uppfyller de villkor som har ställts enligt första stycket.

3 § Nivåerna på villkoren enligt 2 § ska anges enligt de lägsta nivåer som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. Villkoren ska dock alltid minst motsvara de nivåer som följer av lag.

När en upphandlande myndighet ska ange nivån på villkoren, ska myndigheten ge de centrala arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer som har slutit det centrala kollektivavtal som nivån på villkoren ska motsvara enligt 2 § tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövt.

Om det saknas förutsättningar för myndigheten att ange nivån för ett villkor enligt 2 § är den inte skyldig att ställa villkoret.

Arbetsrättsliga villkor när arbetet inte utförs enligt svensk arbetsrätt

4 § En upphandlande myndighet ska, om det är behövt, kräva att leverantören ska fullgöra kontraktet enligt angivna villkor i enlighet med ILO:s kärnkonventioner, om arbetet utförs under sådana förhållanden att svensk arbetsrätt inte är tillämplig.

Myndigheten ska också kräva att leverantören ska säkerställa att dennes underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet uppfyller de villkor som har ställts enligt första stycket.

Villkoren får avse att de bestämmelser som gäller där arbetet utförs ska följas.

Hur leverantören uppfyller de arbetsrättsliga villkoren

5 § Även om de särskilda arbetsrättsliga villkoren inte är uppfyllda, ska en leverantör anses uppfylla villkoren, om den tillämpar motsvarande villkor i ett och samma centrala kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen.

Leverantören ska också anses uppfylla de arbetsrättsliga villkoren om den är en arbetsgivare som omfattas av tillämpningsområdet för lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare och leverantören tillämpar motsvarande villkor om arbets- och anställningsvillkor enligt samma lag.

När en leverantör anlitar underleverantörer för att fullgöra ett kontrakt

Uppgifter om planerade underleverantörer

6 § En upphandlande myndighet får begära att en leverantör ska lämna in uppgifter om

1. huruvida och i så fall hur stor del av kontraktet som leverantören kan komma att fullgöra genom att lägga ut på någon annan än leverantören, och
2. vilka underleverantörer som leverantören avser att anlita för att fullgöra kontraktet i den delen.

Myndigheten ska i något av upphandlingsdokumenten ange de uppgifter leverantören ska lämna in.

Uppgifter som ska lämnas innan fullgörandet av ett kontrakt påbörjas

7 § En upphandlande myndighet ska ställa krav på att den leverantör som har tilldelats ett kontrakt som avser en byggentreprenad eller som avser en tjänst som ska tillhandahållas vid en anläggning under direkt tillsyn av myndigheten, ska ange namn på och kontaktuppgifter för de underleverantörer som anlitas och för underleverantörernas legala ställföreträdare. Uppgifterna ska lämnas innan leverantören påbörjar fullgörandet av kontraktet.

Myndigheten ska också ställa krav på att leverantören ska underrätta myndigheten om varje ändring av namn och kontaktuppgifter som görs under kontraktets löptid.

Första och andra styckena gäller inte om underleverantören är en varuleverantör. /.../

Bilaga III – Förordning om statlig inköpssamordning

Förordning (1998:796) om statlig inköpssamordning;

utfärdad den 25 juni 1998.

Regeringen föreskriver följande.

1 § I denna förordning finns bestämmelser om inköpssamordning i syfte att åstadkomma besparingar för staten.

Förordningen gäller för myndigheter under regeringen.

2 § För varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfattning eller som uppgår till stora värden skall det finnas ramavtal eller andra gemensamma avtal som effektiviserar upphandlingarna. Därvid skall små och medelstora företags möjligheter att delta i upphandlingar beaktas.

3 § En myndighet skall använda de avtal som avses i 2 § om myndigheten inte finner att en annan form av avtal sammantaget är bättre.

4 § Kammarkollegiet skall verka för att avtal som avses i 2 § träffas. Kammarkollegiet skall vidare i samverkan med upphandlande myndigheter utveckla, samordna och följa upp inköpsverksamheten.

När en myndighet avser att upphandla utan att använda de avtal som avses i 2 § skall Kammarkollegiet underrättas om detta.

Bilaga IV – Utdrag ur Kammarkollegiets ramavtal med svenska hotell

---

6.10.9 Sociala och arbetsrättsliga villkor

Ramavtalsleverantören ska fullföra Kontraktet enligt nedan angivna villkor om lön, semester och arbetstid, som arbetstagare som utför Kontrakten minst ska tillförsäkras. Villkoren utgår från delar av det centrala kollektivavtalet i branschen Visita och Hotell- och restaurangfacket, HRF (2017-04-01 – 2020-03-31), eller det kollektivavtal som ersätter detta. Kraven uppfylls antingen genom att:

(i) Ramavtalsleverantören är bunden av centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen.

(ii) Ramavtalsleverantören för Tjänst som innefattas av Ramavtal tillämpar de lägsta nivåerna som följer av sådant kollektivavtal som framgår i i), men minst de nivåer som följer av lag. Samtliga anställningsvillkor och nivåer ska vara hämtade ur ett och samma kollektivavtal.

Som ett sådant annat kollektivavtal kan Ramavtalsleverantören uppfylla villkoren i det kollektivavtal Statens inköpscentral har använt sig av enligt vad som framgår av första stycket i detta avsnitt:

3 kap Arbetstid,

4 kap 16 § Semester, 6 kap Regler för löneberäkning

Avtal om löner m.m. (sidorna 47-52).

(iii) Ramavtalsleverantören är en arbetsgivare som omfattas av tillämpningsområdet för lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare och leverantören tillämpar motsvarande villkor om arbets- och anställningsvillkor enligt samma lag.

Underleverantörer som direkt medverkar

Ramavtalsleverantören ska säkerställa genom samarbetsavtal, att de underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra Kontrakten, såsom städföretag, uppfyller ovanstående villkor, samt medverkar till sådan uppföljning som anges i avsnitt Uppföljningsrätt.

Detta är en rapport från nätverket Schyst resande, som jobbar för hållbart resande – både privat och i tjänsten.
Mer tips och inspiration hittar du på:

www.schystresande.se

Facebook: www.facebook.com/Schyst.resande

Twitter: [@schystresande](https://twitter.com/schystresande)

Instagram: [schystresande](https://www.instagram.com/schystresande)